

Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO_TUL_MSMT-16598/2022

**Inovace stávajících elektronických materiálů k přednášce
“Názvosloví délkových textilií a efektních nití” předmětu ZB1**

Ing. Daniela Lubasová, Ph.D.

TEXTILNÍ ZBOŽÍZNALSTVÍ 1

NÁZVOSLOVÍ DÉLKOVÝCH TEXTILIÍ A EFEKTNÍCH NITÍ

ING. DANIELA LUBASOVÁ, PH.D.

Cíle přednášky

- * Názvosloví délkových textilií
- * Konstrukce vs. technologie výroby jednoduchých přízí
- * Konstrukce nití skaných
- * Číslování a označení přízí
- * Tvarování multifilu
- * Efektní nitě (příze)
- * Hodnocení délkových textilií
- * Vady přízí a nití

Délkové textilie

- * **Délková textilie** - textilní útvar, jehož jeden rozměr je řádově větší než dva zbývající rozměry, které jsou řádově souměřitelné. Tkaniny se vyrábí z různých délkových textilií odlišné konstrukce.
- * **Vlákno** - velmi jemná délková textilie (průměr je zpravidla méně jak 0,1mm), je základní jednotkou všech textilií.
  - **Spřadatelná vlákna** – všechna vlákna, která lze spřádat v přízi, jejich délka je většinou v rozmezí od 1 do 15cm
  - **Nespřadatelná vlákna** – vlákna, kratší než 1cm (bavlněný linters). Nespřadatelná vlákna délek od 1 do 2mm se také používají u výroby mikroplyše nebo při vločkovém tisku (vločka).
  - **Nekonečná vlákna** – přírodní hedvábí nebo chemická vlákna vznikající zvlákňováním

Délkové textilie - spřádatelná vlákna

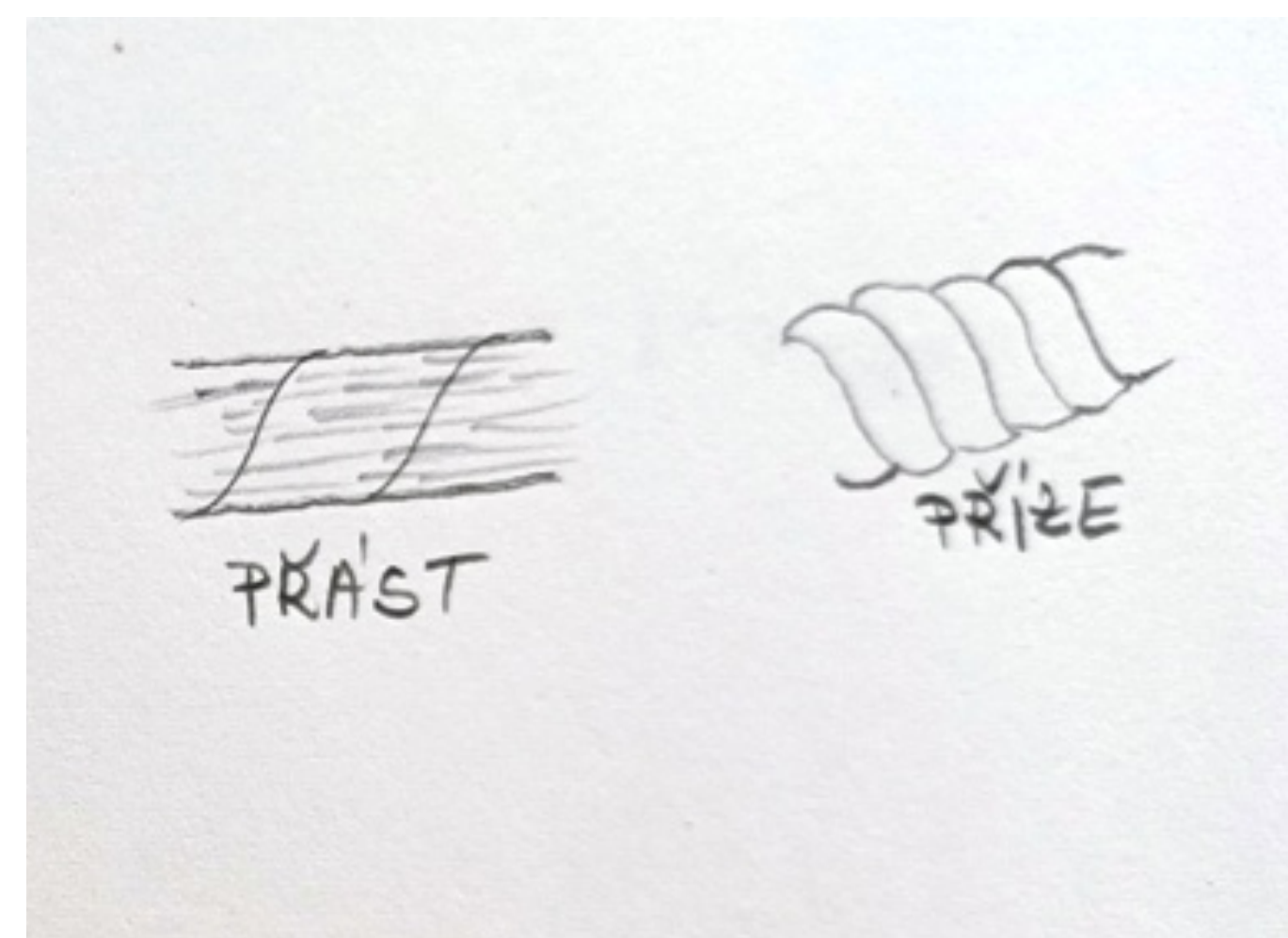
- * **Rouno** - vrstva spřadatelných nebo nekonečných vláken vzájemně spojených přirozenou soudržností (plošná textilie!!)
- * **Pramen** - délková textilie z podélně orientovaných vláken, vzájemně spojených přirozenou soudržností, převážně je bez zákrutu. Směsování!!

Délkové textilie - spřádatelná vlákna

- * **Česanec** - pramen ze spřadatelných vláken pročesaný, družený a vyrovnaný, jedná se o produkt česání při výrobě česaných přízí (V-typ).
- * **Přást** – délková textilie získaná předpřádáním pramenů ze spřadatelných vláken. Přást je zpevněný mírným zákrutem nebo zaoblováním. Jedná se o poslední přádelnický polotovar. Z přástu je dopřádána příze, nebo slouží k výrobě efektních nití.

Délkové textilie - nekonečná vlákna

- * **Monofil** – jedno nekonečné vlákno
- * **Vlasec** – silný monofil
- * **Pásek** – délková textilie získaná rozřezáváním papíru nebo fólie – je to úzký nekonečný pás, který má přibližně obdélníkový průřez
- * **Multifil** – několik nekonečných vláken (dříve “hedvábí”)
- * **Kabel** – délková textilie z velkého množství rovnoběžně uložených nekonečných vláken, která nejsou mezi sebou spojena zákrutem nebo pojením. Jemnost kabelu je zpravidla více než 10000tex. Po aplikaci řezacích a trhacích konvektorů vzniká střížový pramen (řezanec, trhanec).
- * **Kabílek** – kabel o malé lineární hmotnosti o jemnosti 200-1000tex. Je určen k přímému zpracování do plošných textilií.

Délkové textilie - příze

- * **Nit** – obecný název pro délkovou textilií, kterým lze označit přízi, šicí nit, kabílek, textilní pásek, monofil, multifil
- * **Efektní nitě (příze)** – nitě se speciálním efektem (strukturovaným nebo barevným)
- * **Příze** – délková textilie složená ze spřadatelných vláken zpevněná zákrutem levotočivým nebo pravotočivým tak, že při přetrhu příze dochází k přetrhu jednotlivých vláken. Příze může ve svém názvosloví obsahovat další pojem, který označuje způsob zpracování vláknenné suroviny (mykaná, česaná, prstencová, rotorová, apod..)
  - **Příze jednoduchá** – zhotovená v jediné operaci dopřádání, lze ji rozkroucením proti směru přádného zákrutu rozvolnit na jednotlivá vlákna
  - **Příze skaná** – vzniká zakroucením 2 nebo více přízí jednoduchých, může být hladká (jednoduché příze se zákrutem S se skají v Z zákrut) nebo krepová (skací zákrut je stejný jako přádní)
  - **Příze družená** – jsou dvě nebo více nití vedle sebe, které nejsou spojené zákrutem
  - **Objemová příze** – vyrobená ze směsí vláken různé srážlivosti. Vysrážením jedné složky vláken se dosáhne většího objemu.

Délkové textilie - příze

* Bavlněné příze:

Mako – jemná bavlněná česaná příze (dlouhý stapl a vyšší pevnost)

Medio (medium) – bavlněná příze středního zákrutu

Water – silně kroucená bavlněná příze

* Lněné příze:

Lenka – příze z vochlovaného lnu

Koudelka – příze z odpadu při potěrání a vochlování lnu

* Jutové příze:

Jutová lenka (angl. jute line) – vochlovaná, jemná příze

Jutová koudelka (angl. Jute tow) – koudelová, hrubá příze

Jute warp – osnovní příze ("warp" – osnova)

Jute weft – útková příze ("weft" – útek)

Délkové textilie - příze

* Vlněné příze:

Listrová – lesklá příze z hrubší vlny

Paco (Paco) – příze z Alpaky

Cheviot – česaná příze z tvrdých dlouhých vláken

Scoured - praná, vlněná příze

"in oil" - režná, nepraná vlněná příze

* Hedvábné nitě:

Gréž – surové hedvábí ze střední části 10 kokonů (je nedegumované)

Organzín - seskaný ze 2-3 gréžových nití

Grenadine – silně kroucený organzín

Voile - slabě kroucené hedvábí

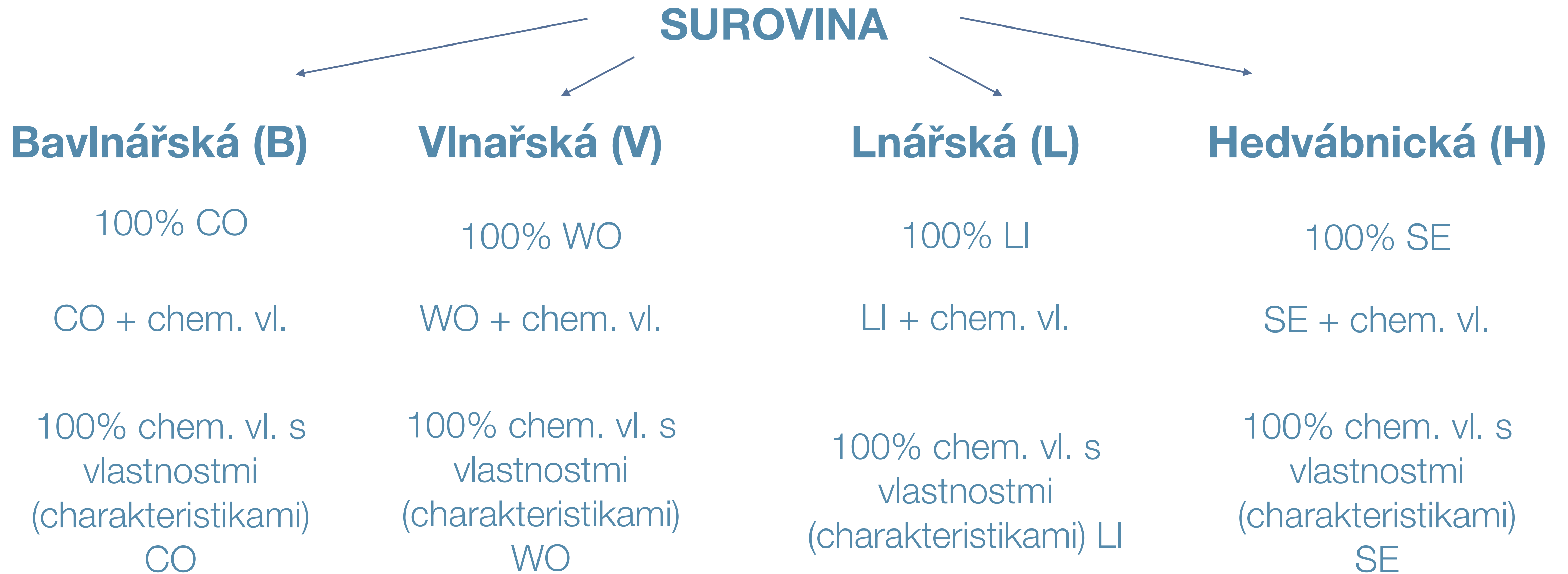
Krep - ostře točené hedvábí (krepová nit)

Šody - příze z hedvábných trhanin

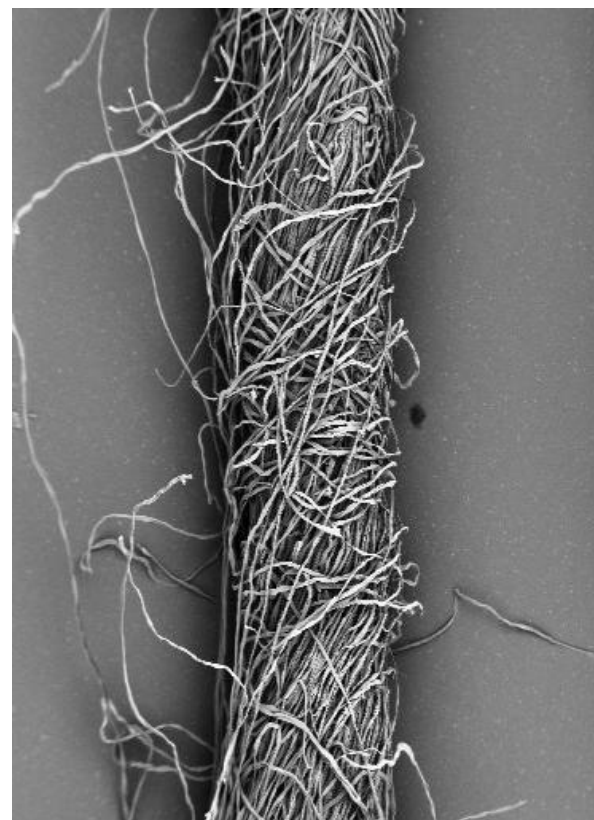
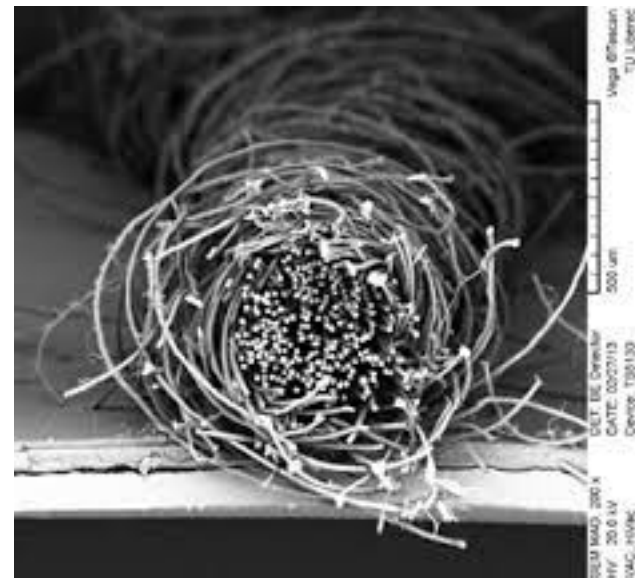
Délkové textilie - příze

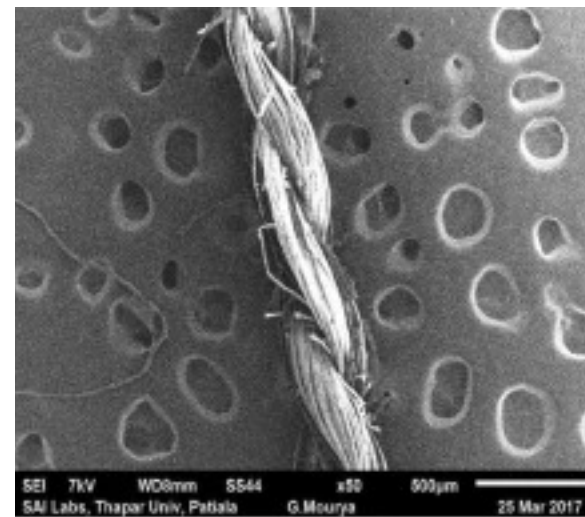

Délkové textilie - příze

Jednoduchá

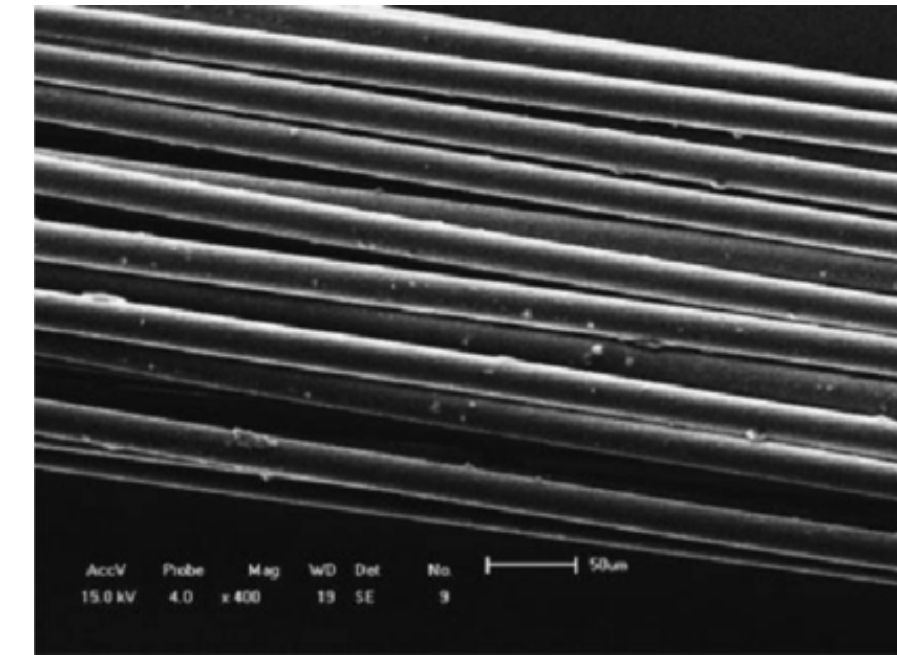

Skaná (nit)

Stejnoměrnější,
hladší povrch

Multifil

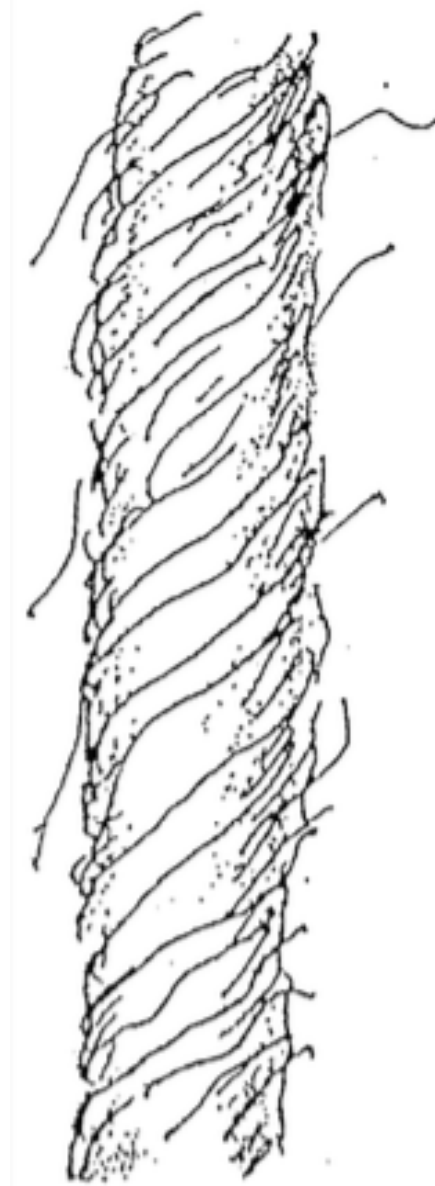
$t = 0$ zákrut
 $f = \dots$ fibril

Konstrukce přízí a nití se liší podle toho, z jakých jsou vláken, z jakých jejich délek, popř. jak jsou dodatečně upravovány.

Délkové textilie - příze

Jednoduchá příze - typy

Prstencová

Mykaná
Česaná
Poločesaná

Rotorová

S volným koncem

Frikční

Předená vzduchem

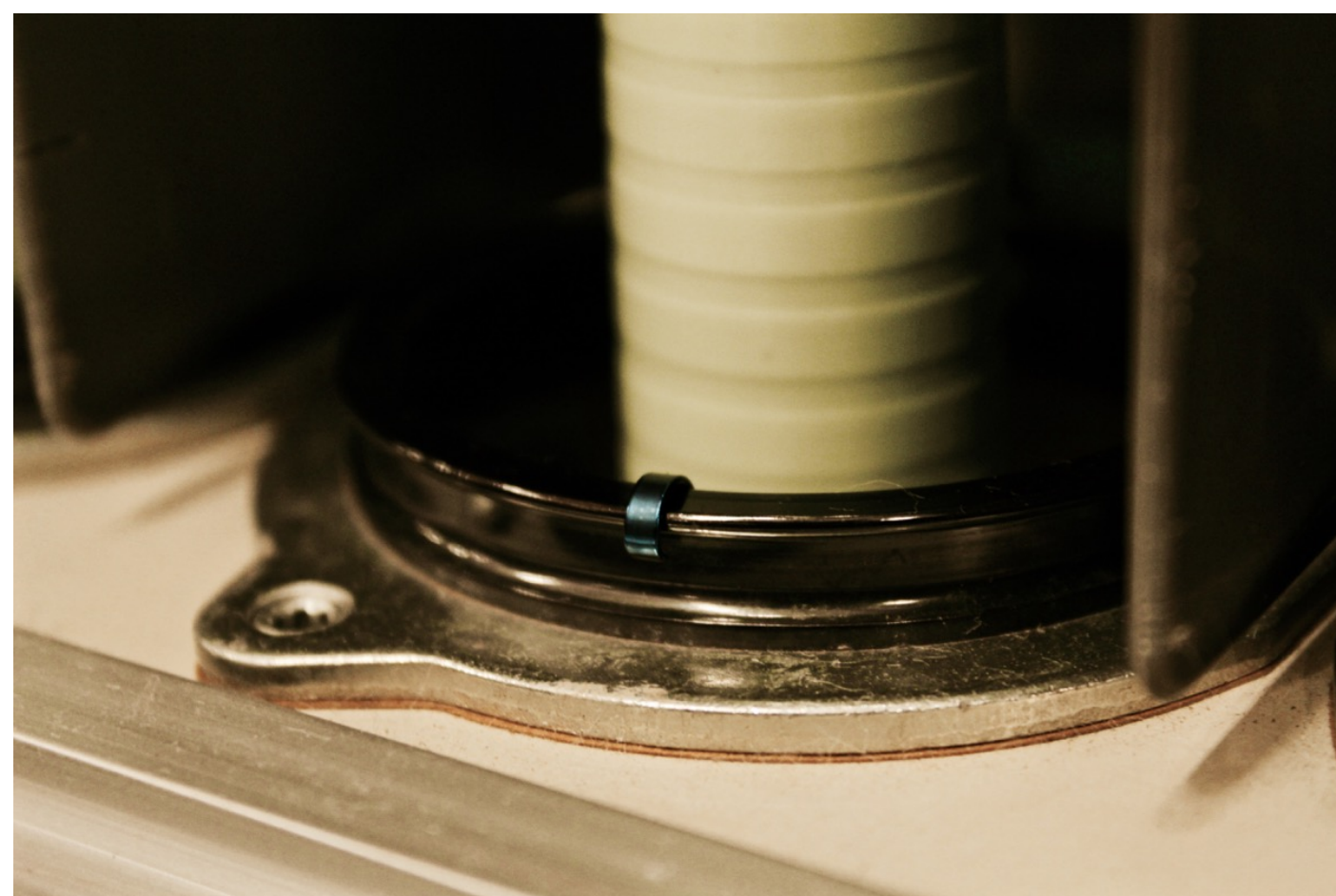
V dnešní době existují převážně **tři technologie** vyráběných přízí, kde každá z nich má **typickou povrchovou strukturu**.

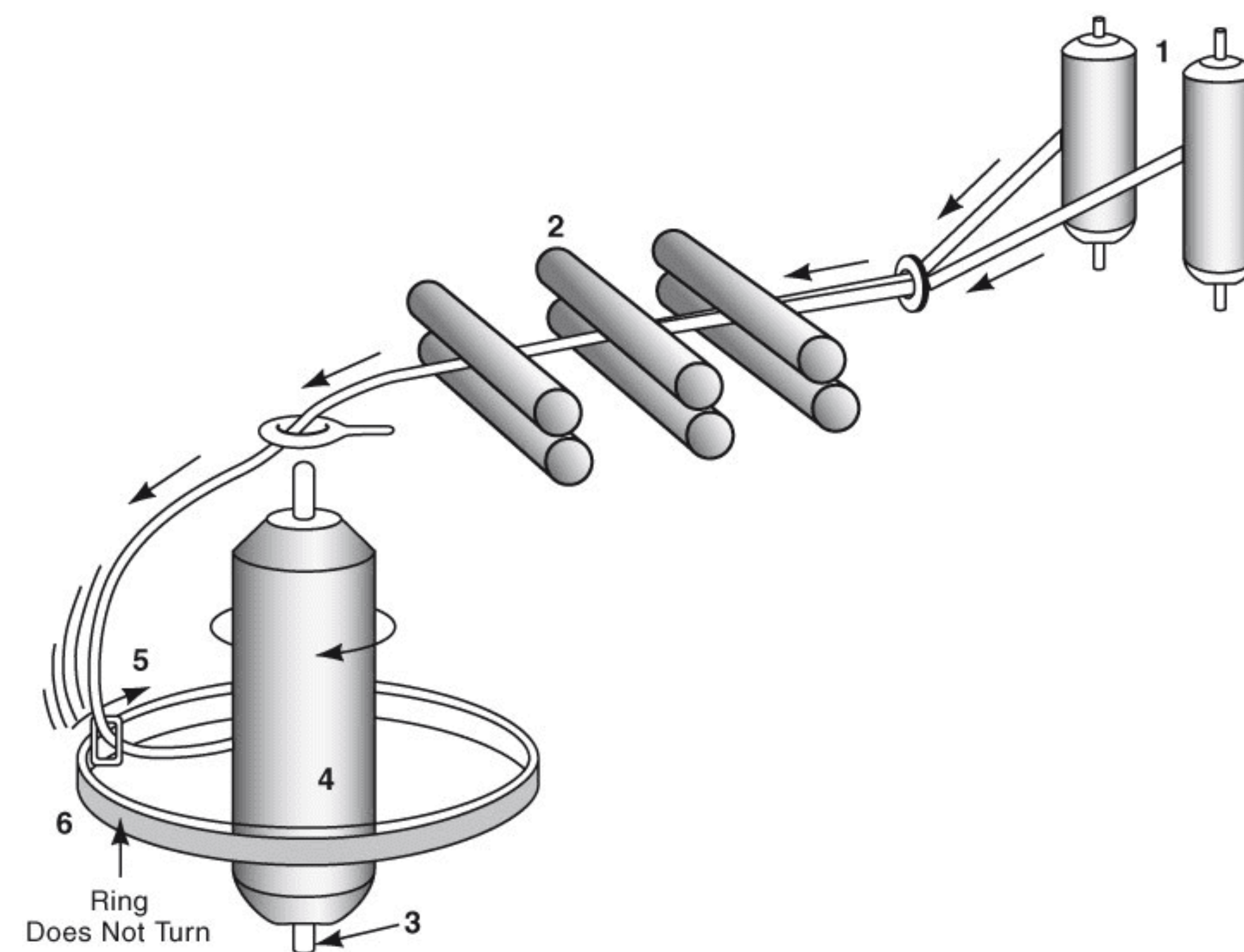
Délkové textilie - příze

Jednoduchá příze prstencová

Má další rozlišení v tom, zda je mykaná z hrubějších vláken, nebo česaná z jemnějších vláken - oba typy mají **obvodová vlákna urovnána ve tvaru šroubovice, zpravidla se Z-zákrutem.**

Přízi zakrucuje běžec (5), který obíhá po prstenci (6) a navíjí přízi na dutinku (4) nasazenou na vřetenu (3).

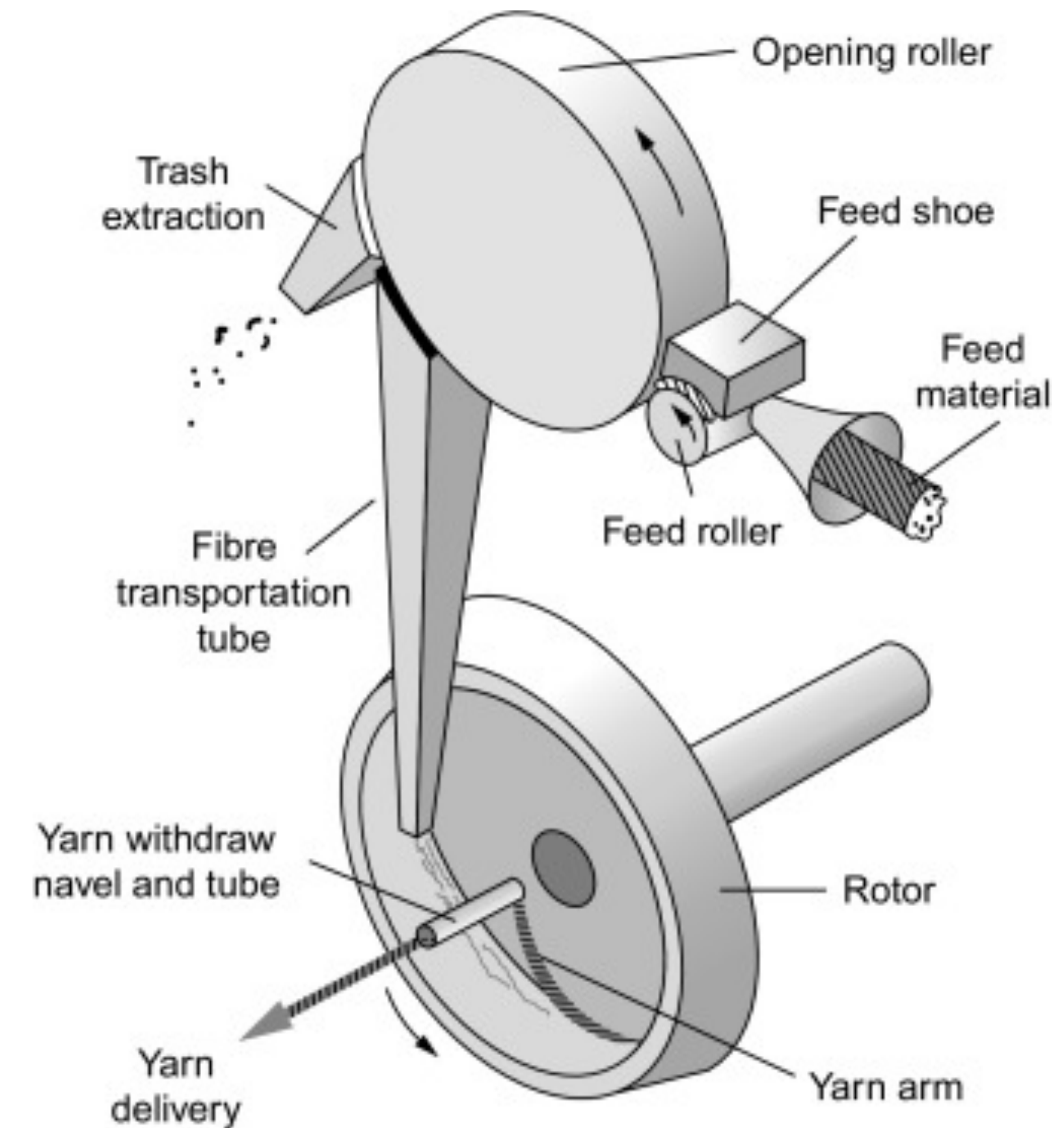

Délkové textilie - příze

Jednoduchá příze s volným koncem (rotorová)

Mají charakteristickou strukturu. **Vlákna sledují jistý směr zákrutů**, ne tak přesně jako u prstencových přízí, a **v nepravidelných vzdálenostech se vyskytují tzv. „ovinky“**.

Rotorové příze se vyznačují poněkud **nižší pevností, tvrdším omakem a matnějším vzhledem v tkaninách a pleteninách**.

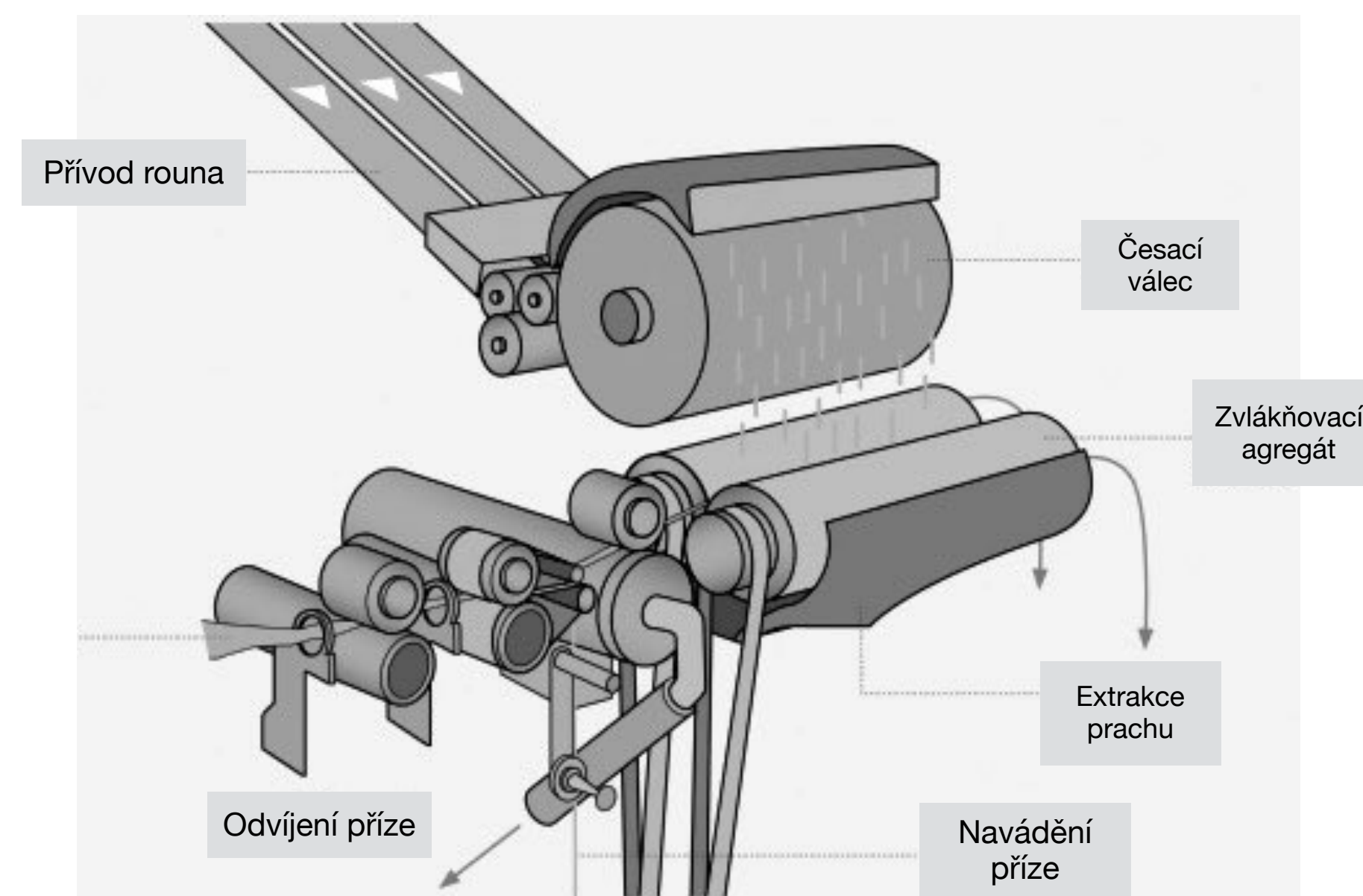

Délkové textilie - příze

Jednoduchá příze frikční

Frikční příze jsou **objemnější než prstencové**, **pevnost je asi o 40 % nižší**, **stejnóměrnost je však dostačující** natolik, že se z hotové příze nemusí odstraňovat tenká a tlustá místa, takže odpadá soukání.

Příze se používají z největší části **na technické textilie**.

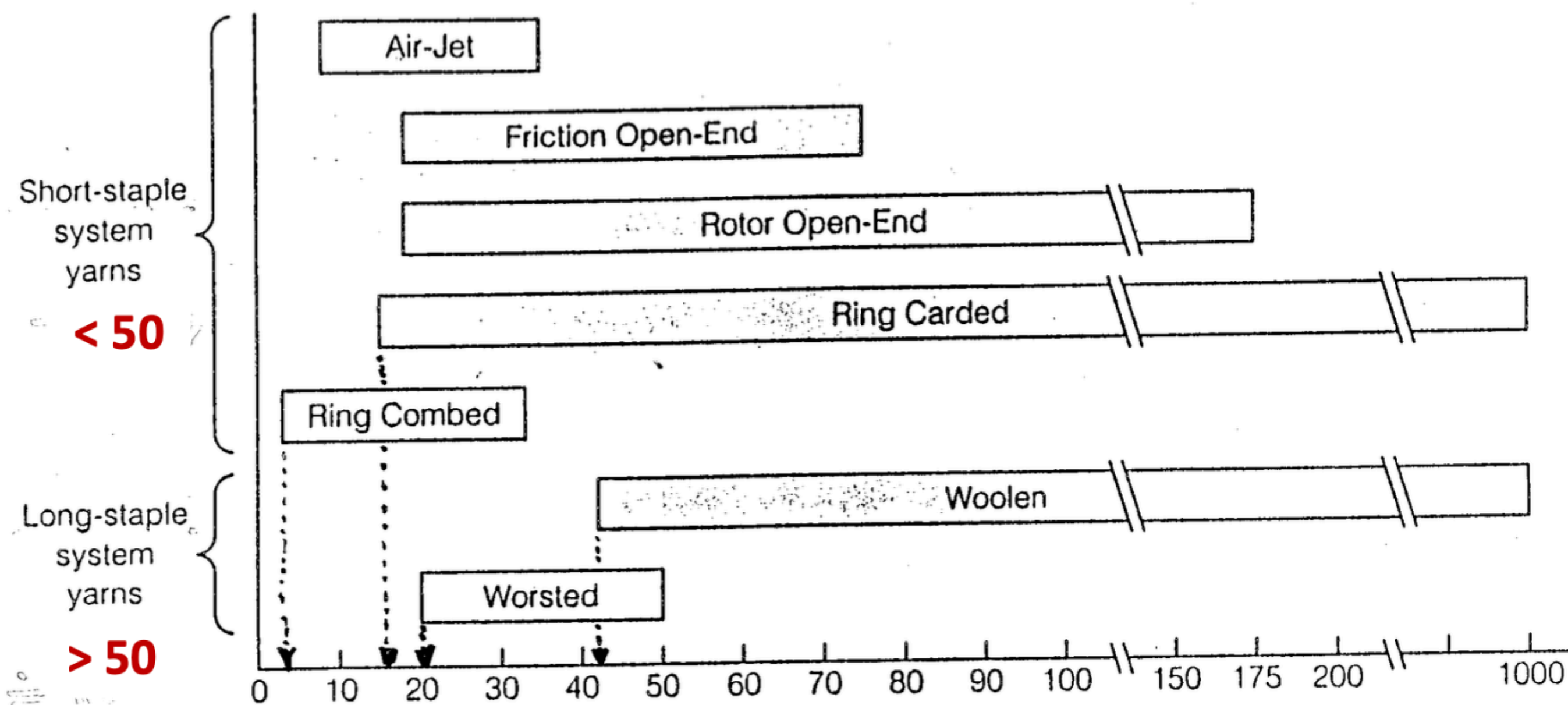

Tvorba příze při frikčním spřádání probíhá v zóně tvorby příze sestávající ze dvou třecích válců pomocí třecích sil. Jakmile rozvolněné vlákno dosáhne linie svěru, je zkrouceno na pramen pomocí třecích válečků rotujících v opačném směru.

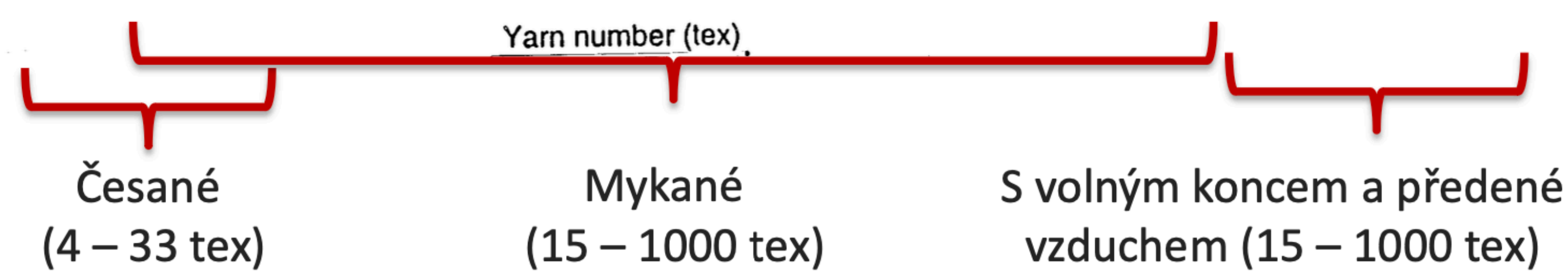
Délkové textilie - příze

Délka vláken vs technologie výroby přízí a její jemnosti

Uvedené typy se nevyskytují v celém rozsahu jemností. **Nejjemnější** (tj. s nejnižší hodnotou tex) s délkami do 50 mm (short staple) se vyskytují příze bavlnářské a vlnářské prstencové česané (4 - 33 tex), bavlnářské a vlnářské prstencové mykané (15 -- 1000 tex), dále pak vzduchem, rotorově a frikčně předené.

S délkami nad 50 mm (long staple) se vyrábějí příze vlnářské prstencové česané (20 - 50 tex) a vlnářské prstencové mykané (od 40 tex výše).

Co se týče použitelnosti, jsou **nejvíce používány příze prstencové** (bavlnářské, vlnářské, lnářské), dále rotorové (bavlnářské) a vzduchem a frikčně předené (chemická vlákna, směsi).

Délkové textilie - příze

Mykané

Vlákna středních a kratších délek

Hrubší
Méně kvalitní

Česané

Vlákna dlouhá, kvalitní

Jemnější
Výroba velmi kvalitních textilií

Délkové textilie - příze

Číslování přízí (yd = 0,9144m lb = 0,4536kg)

Číslování		Poznámka
Číslování metrické	$\check{C}m = (l [m] / m [kg]) \times 10^3$	Číslování délkové
Číslování tex	$Tt = (m [kg] / l [m]) \times 10^6$	Číslování hmotnostní
Číslování denier	$Td = 9 \times Tt$	Číslování hmotnostní
Číslo anglické bavlnářské	$Nc = 840 \times l [yd] / m [lb]$	Číslování délkové
Číslo anglické vlnářské (mykané)	$Nwn = 256 \times l [yd] / m [lb]$	Číslování délkové
Číslo anglické vlnářské (česané)	$Nwo = 560 \times l [yd] / m [lb]$	Číslování délkové
Číslo anglické lnářské	$Nl = 300 \times l [yd] / m [lb]$	Číslování délkové
Číslo anglické jutařské	$Nj = m [lb] / 14.400 \times l [yd]$	Číslování hmotnostní

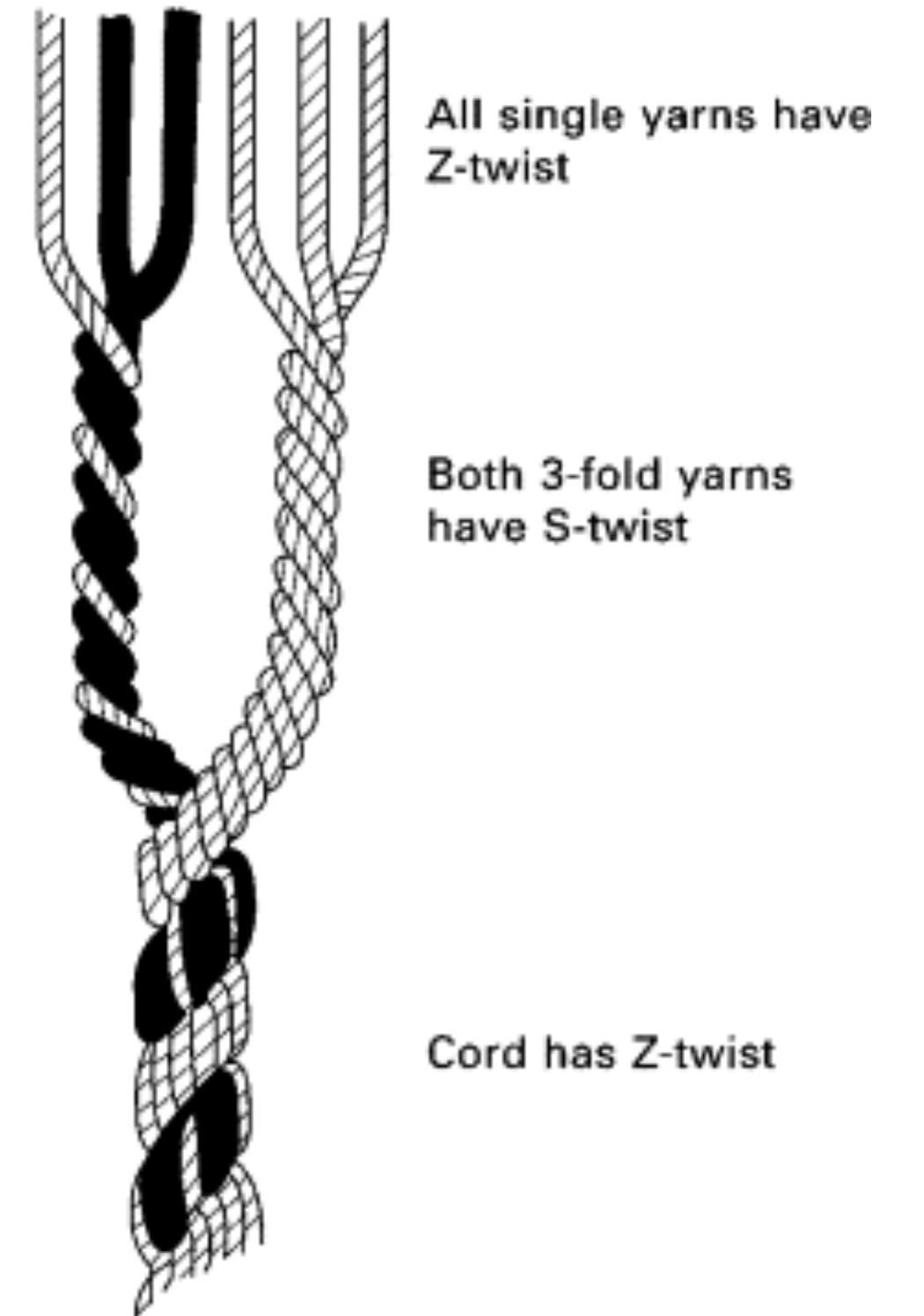
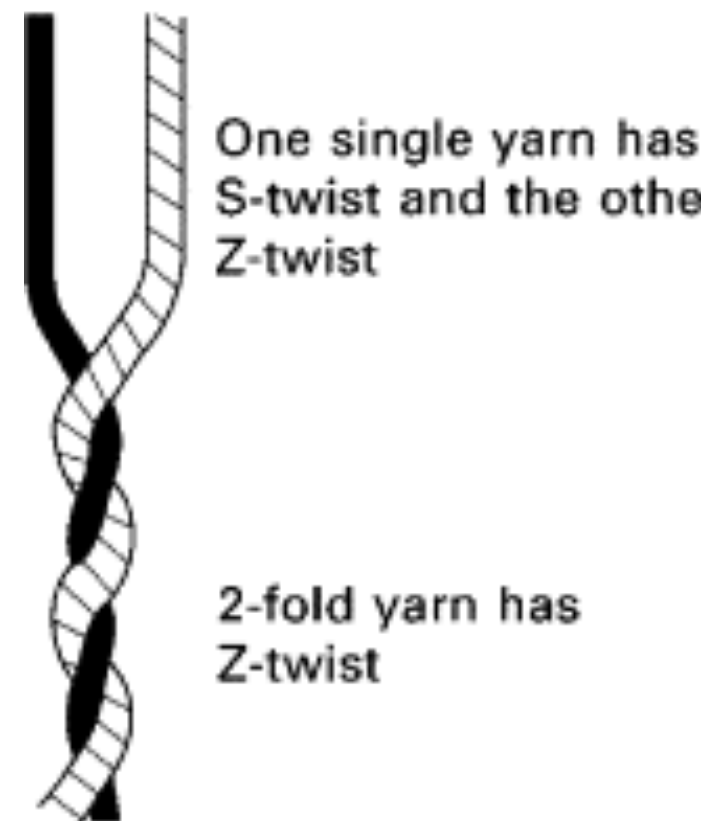
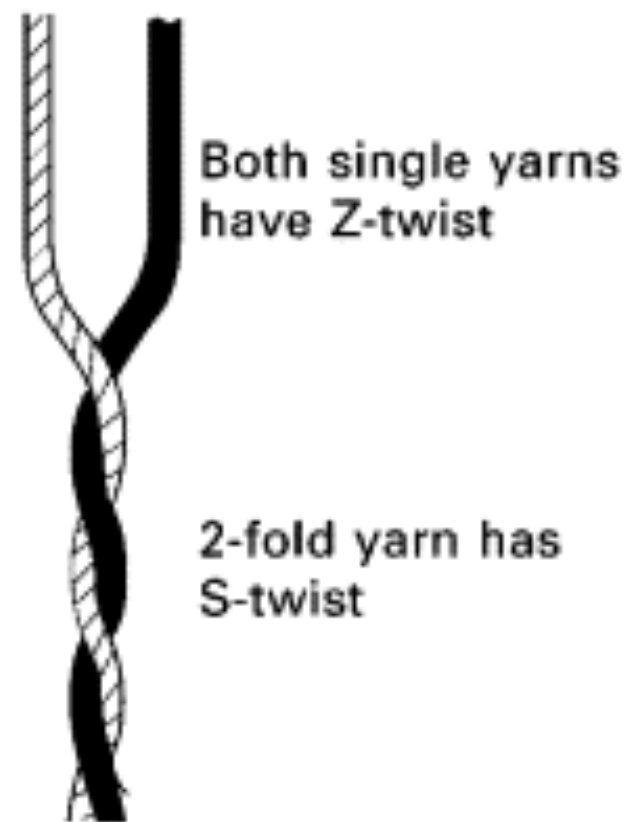
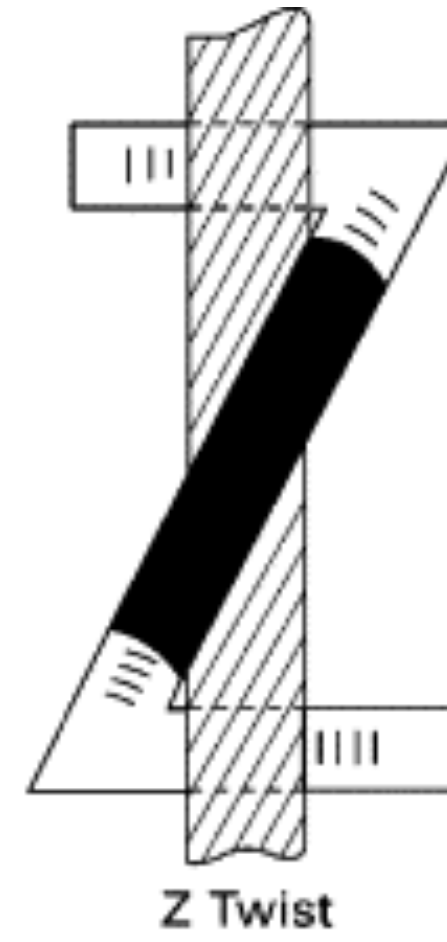
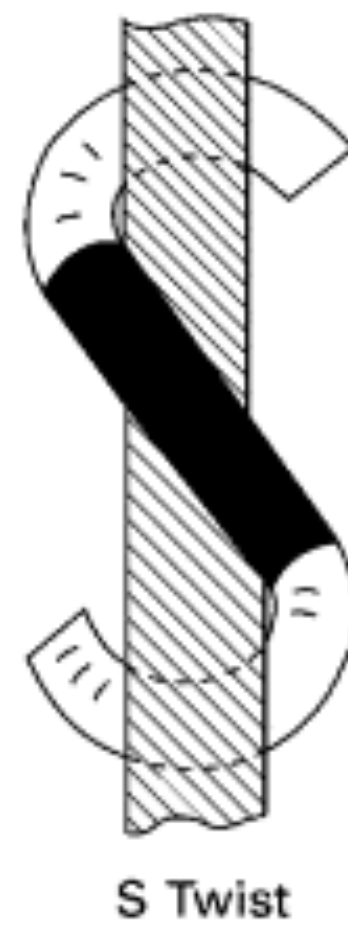
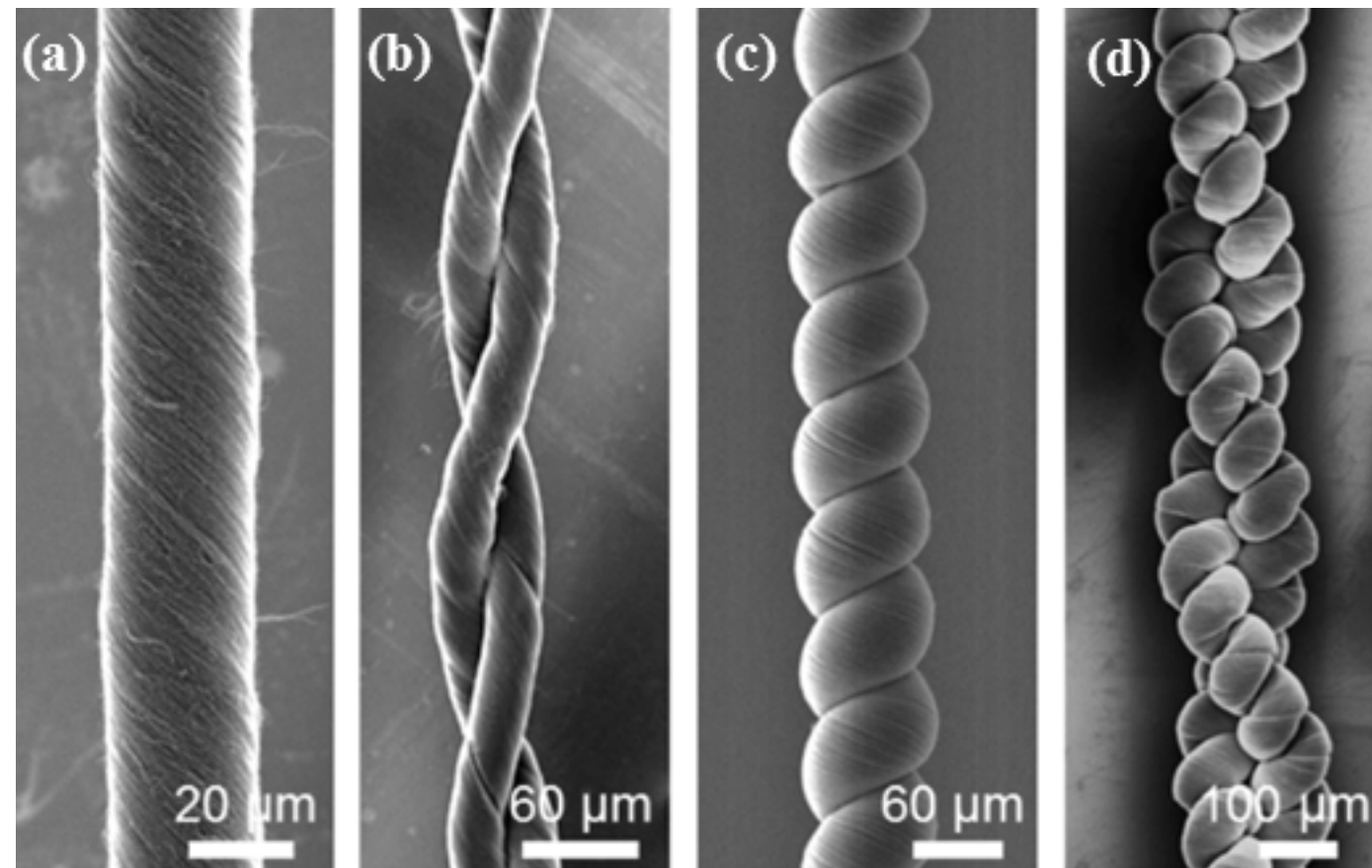

Délkové textilie - nitě

- **příze**, která prodělala družicí nebo skací proces se nazývá **nit**
- **zákrut** příze je podmíněn její **konstrukcí a cílovým použitím**
- **příze** pro výrobu tkanin nebo pletenin **spodního prádla** musí mít mezivláknový prostor pro kapilární odvod potu (vody) - tedy **s nižším zákrutem** - a materiálově může být ze **sorpčních vláken, jako jsou bavlna, viskóza, vlna, popř. jejich směsi**
- **příze** pro **svrchní ošacení** u kterého se předpokládá jistá tepelně izolační funkce, by měly mít mezivláknový prostor vyplněný vzduchem, který v principu vytváří tepelnou izolaci - tedy **středně nebo volněji točené příze**. Materiálově to jsou **příze z kadeřených vláken (z přírodních vlna a srsti), z chemických taková, která byla tvarovacím procesem zkadeřena** (polyamid, polyester, akryl a některá další).
- co se týče ostatních vlastností, jako je trvanlivost v oděru a pevnost - tyto vlastnosti jsou dány především samotnými vlákny, při čemž k namáhání na tah dochází především při technologii tkaní (rychlloběžné tkalcovské stavy), v malé míře při výrobě plošných útvarů nebo u textilií technických, ale k jejich namáhání na oděr dochází především při používání oděvního výrobku, tedy při jeho nošení.

Délkové textilie - nitě

Konstrukce skaných přízí / nití

Délkové textilie - nitě

Označení výrobků - skané nitě

42tex Z 370

42tex Z 370

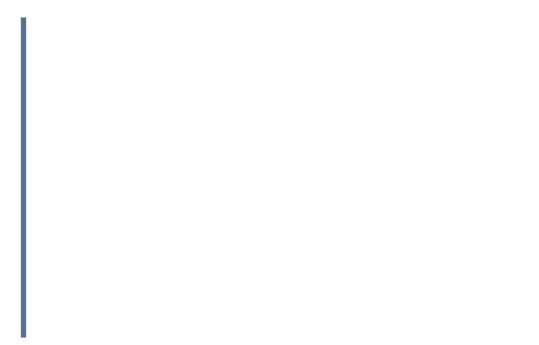

S 450

1. ze stejných jemností:
42tex Z 370 x 2 S 450

32tex Z 450

13tex f 40 S 1000

S 300

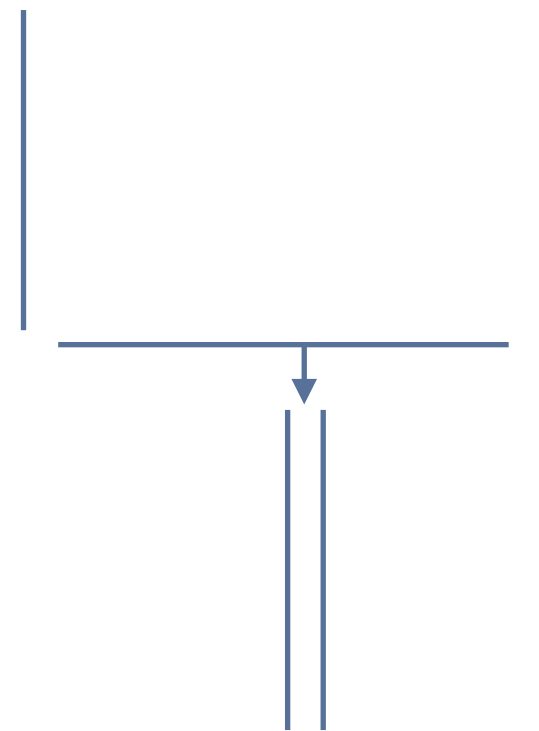
2. z různých jemností a typu nití:
(32tex Z 450 + 13tex f 40 S 1000) S 300

Délkové textilie - nitě

Označení výrobků - družené nitě

42tex Z 370

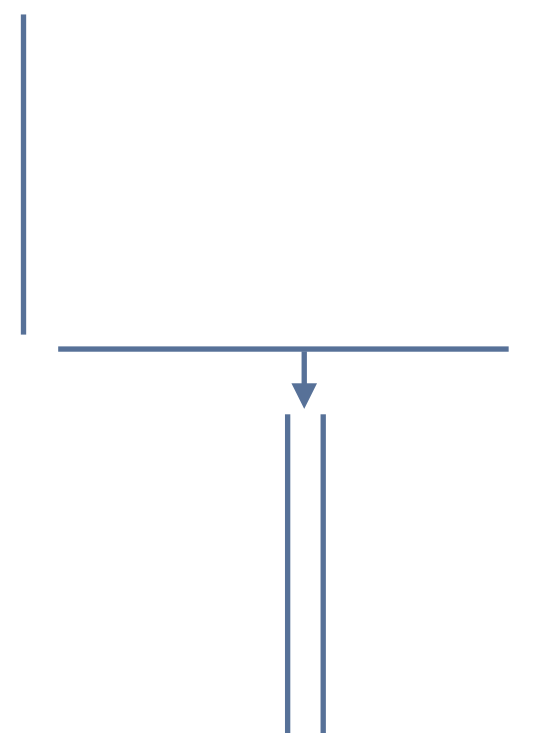
42tex Z 370

1. ze stejných jemností:
42tex Z 370 x 2 t0

42tex Z 370

50tex Z 320

2. z různých jemností:
(42tex Z 370 + 50 ex Z 320) t0

Délkové textilie - nitě

Typy návinů přízí

Potáč

Bavlnářský

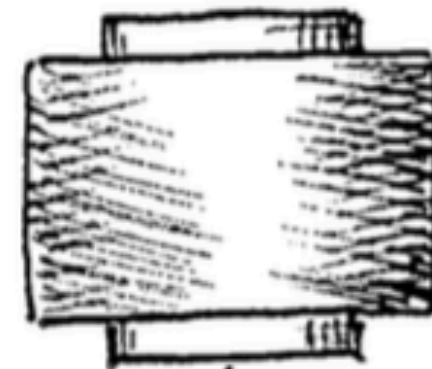

Vlnářský

Vytáč

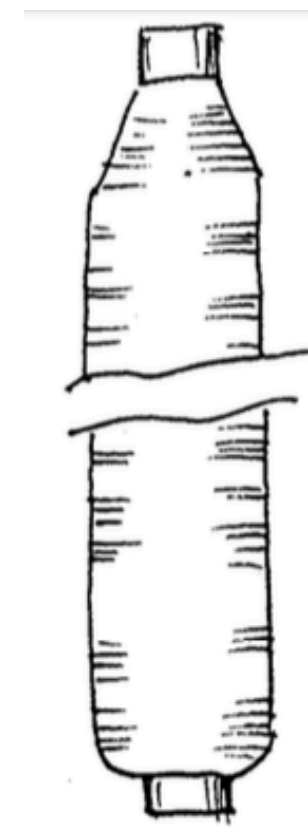
Válcová a kónusová cívka

Rotorový stroj

Tkací stroj

Zvlákňovací stroj

Tvary návinů přízí jsou uzpůsobeny pro další použití. V současné době jsou všechny tkalcovské a některé pletařské příze přesoukávány a současně čištěny, takže původní tvar potáče z dopřádacího stroje se přesoukává na velkopřůměrové válcové nebo kónusové cívky, které jsou pak dále předkládány cívečnicím snovadel nebo jako útkové příze bezčlunkovým tkalcovským strojům, které dnes převládají. Pakliže se jedná o speciální výrobu, jsou příze ve tvaru vytáčů, kanet, popř. jiných typů návinů.

Délkové textilie - chemické nitě

Chemickou nití chápeme monofil, multifil a kabílek – tedy **útvary ze 100% chemických vláken** a to buď jako hladký nebo tvarovaný (texturovaný) útvar. Materiály jsou především **polyamid, polyester, popř. akryl**.

Monofil hladký, a to jak bezbarvý nebo kouřový se používá v oděvnictví **tam, kde není účelné šev zviditelnit**. Šev takto vytvořený z monofilu je zcela ponořen do textilie a **splývá s její barvou**. To je např. **u spodních lemů nohavic, sukni a pod**. Někdy je tento výrobek používán v punčochovém zboží. **Silnější monofily jsou pak používány jako rybí vlasce (barvené), rezné jako výplety tenisových a badmintonových raket**. Jejich jemnost se vyjadřuje průměrem v mm.

Multifil hladký má **použití v pleteninách** (krepové dámské punčochy, **punčochové kalhoty** atd.) – je **zpravidla barven na tělovou barvu** – ve spec. případech **na černou, červenou a jiné odstíny**. Častou příměsí jsou těchto výrobků jsou elastomérová vlákna.

Multifil tvarovaný, jehož hlavním cílem je **pružnost následného výrobku**, se vyrábí z multifilu hladkého různými technologickými tvarovacími postupy zobrazenými na dalším snímku.

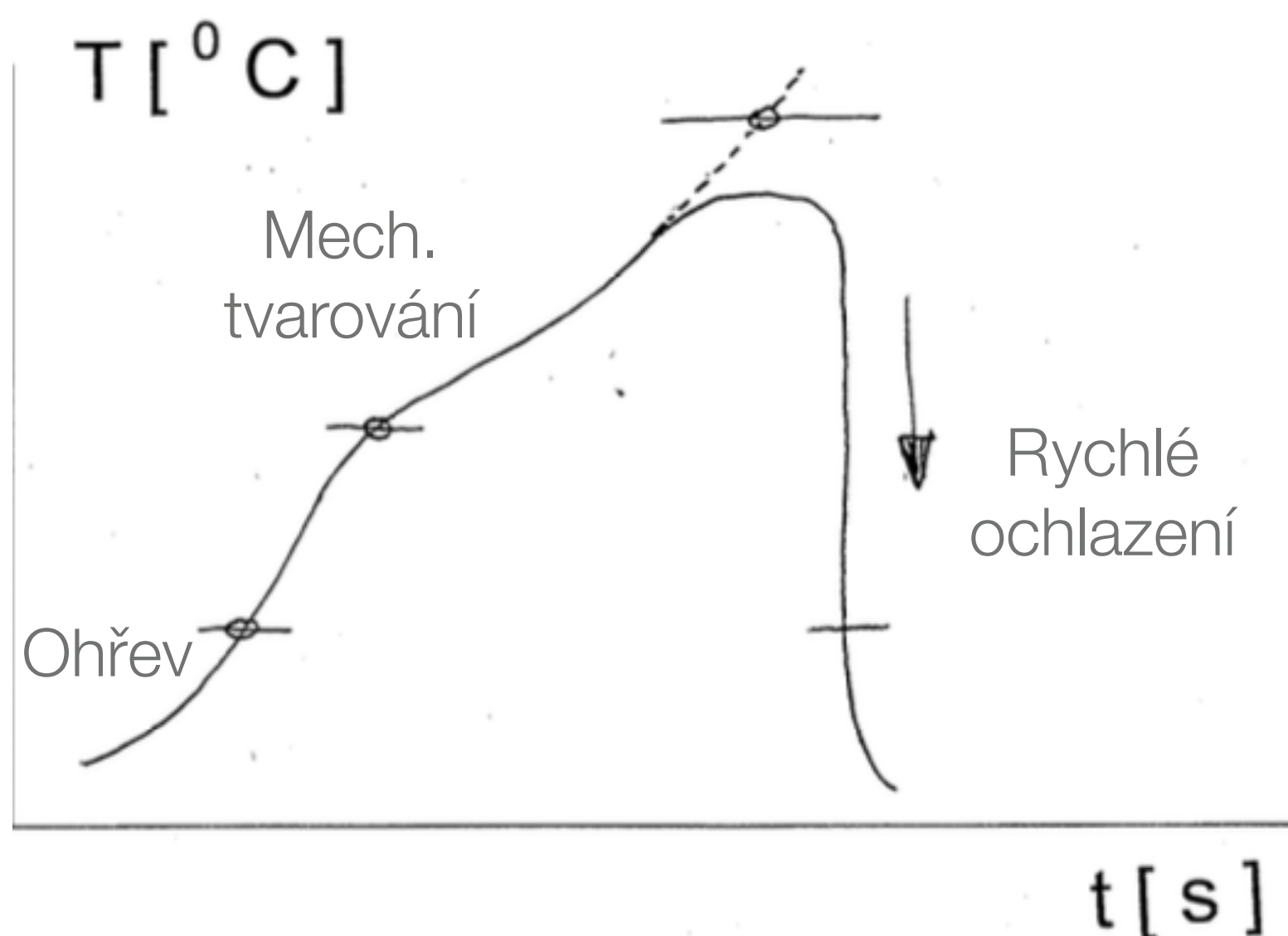
Délkové textilie - chemické nitě

Tvarování termoplastických multifilů

První dva z uvedených způsobů se používají u vláken, která nejsou tvarovatelná teplem, jako jsou např. **viskózová** vlákna. Způsoby C až F jsou určeny pro vlákna teplem tvarovatelná (**polyamid, polyester**), neboť tvarovacího efektu se dosahuje vnucenou mechanickou silou a tepelným účinkem, tzv. tepelným šokem.

Technologie:

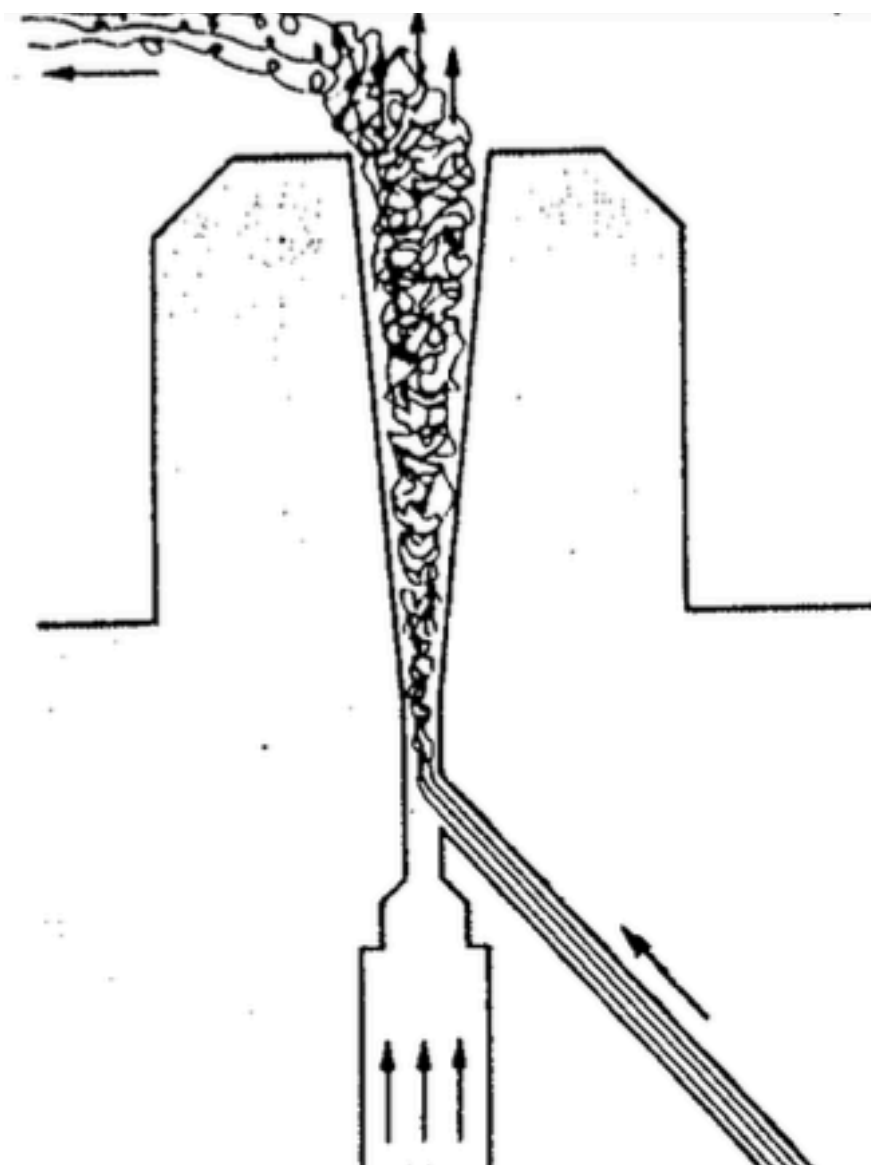
- A. potahováním ozubenými koly
- B. pěchování proudem vzduchu
- C. pěchování do vyhřáté komůrky
- D. tažením přes vyhřátou hranu
- E. nepravým zákrutem
- F. tvarování postupem: pletení – fixace – páření

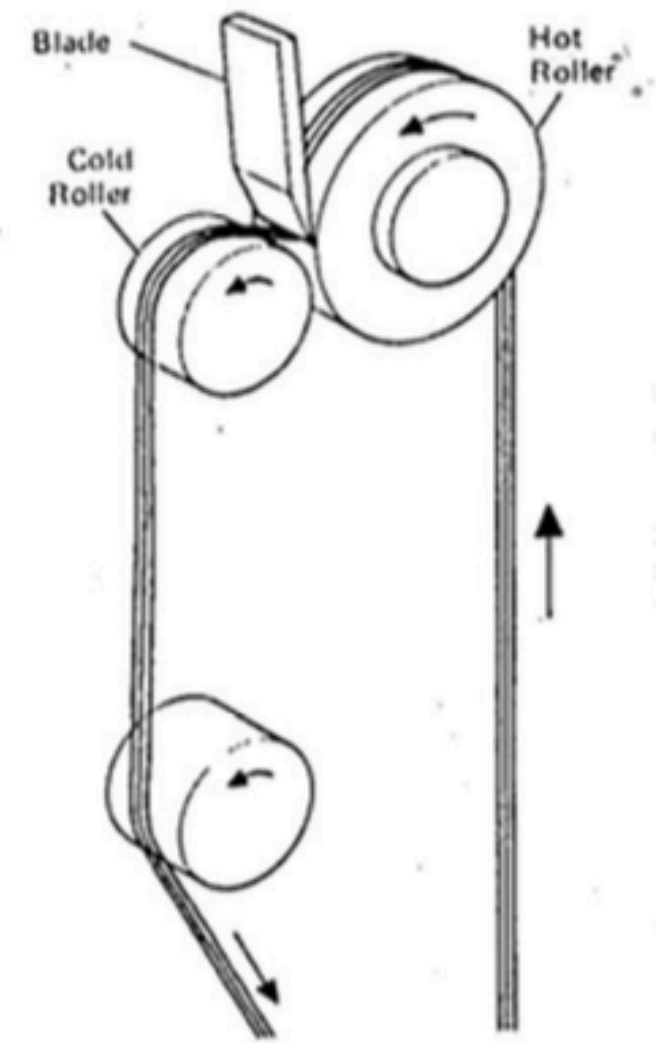
Ohřev povolí napjaté mezimolekulární síly ve vlákně – **mechanické tvarování** vnutí vláknu pozici energeticky nejvýhodnějších vnitřních mezimolekulárních vazeb – a **ochlazením** se vytvoří tyto vazby na nových, energeticky výhodnějších pozicích, čímž se tvar vlákna ustálí tzv. **zafixuje**. **Výsledným útvarem je objemový multifil - objemová nit.**

Délkové textilie - chemické nitě

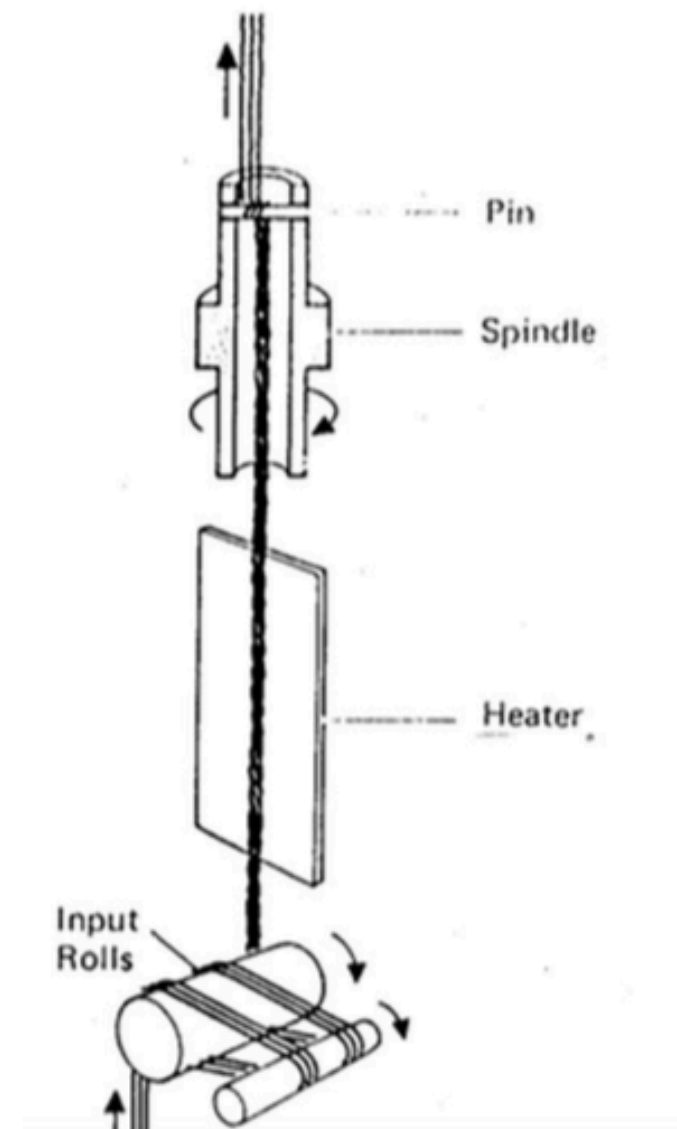
Tvarování termoplastických multifilů

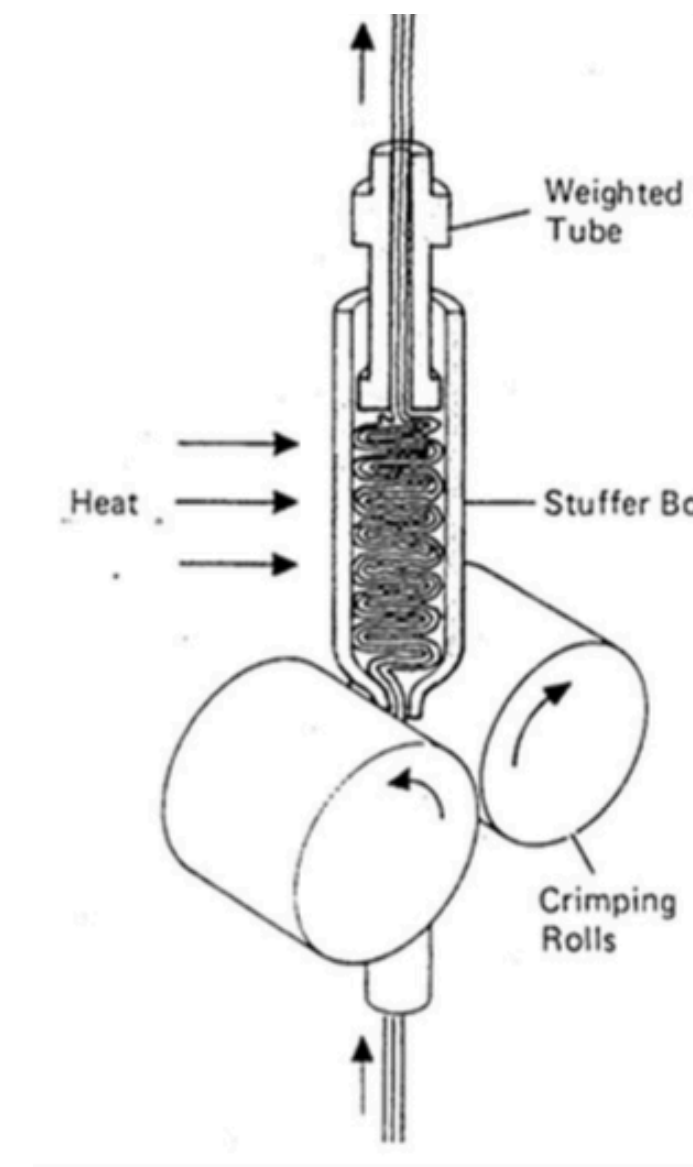
Horkým vzduchem

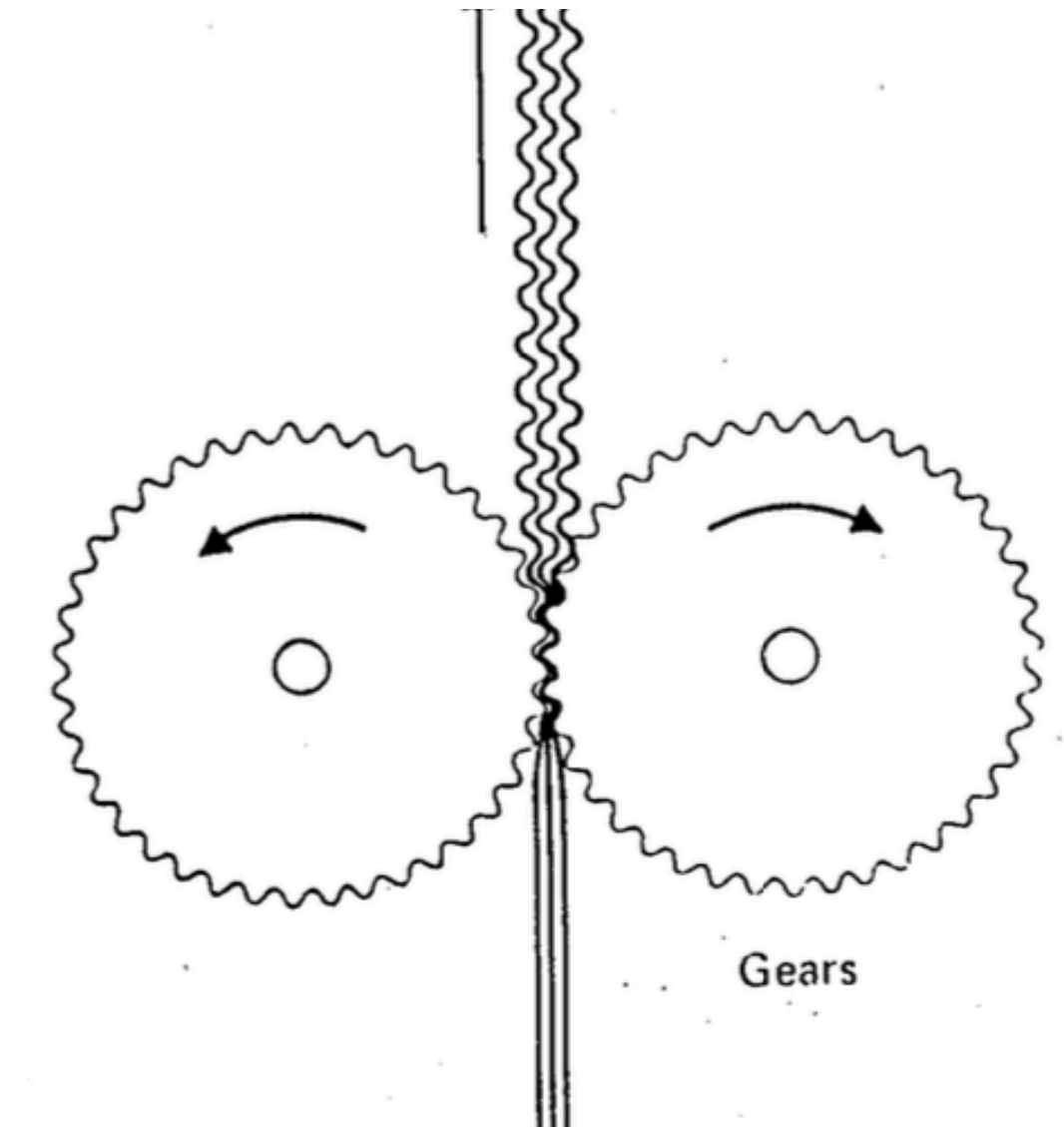
Přes hranu

Nepravým
zákrutem

Pěchováním

Potahování
ozubeným soukolím

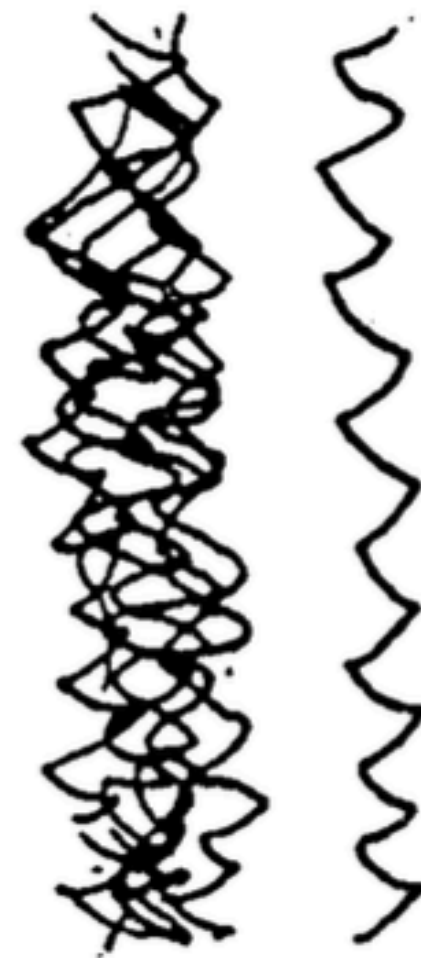

Délkové textilie - chemické nitě

Tvarování termoplastických multifilů

Nepravým
zákrutem

Pěchováním

Proudem vzduchu

Pletením - páráním

Použití chem. nití je především tam, kde požadujeme **nízkou hodnotu tepelné izolace**, ale zejména **pružnost** následného výrobku, jako jsou různá **sportovní oblečení, plavky, zdravotnické pomůcky atd.**

Zvláštností je **tvárování kabílek**, především z **polyamidu**, který je používán pro výrobu **všíváných koberců**, a to buď **ve formě nerozříznuté nebo rozříznuté smyčky**.

Délkové textilie - hodnocení

Příze staplová

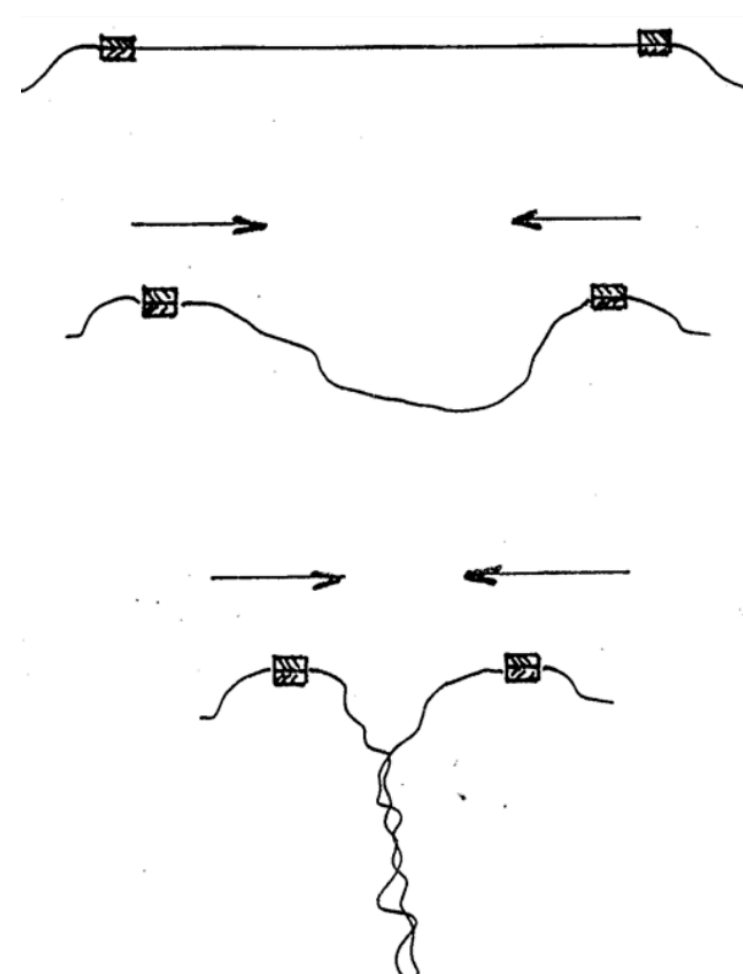
- hmotná nestejnomyěrnost
- smyčkovitost
- chlupatost
- egalita vybarvení
- dokonalost promísení

Monofily

- stejnoměrnost průřezu

Multifily

- stejnoměrnost tvarování

Na popsané vlastnosti existují **povolené hodnoty a normy**, které současně hodnotí podle zjištěných parametrů **jakost příze** – a **podle jakosti se určuje její cena**. Nejen vlastnosti ale i vady a jejich četnost výskytu se podílejí na zařazení příze do jakostního stupně, který je důležitým parametrem pro stanovení její ceny.

Délkové textilie - vady přízí a nití

Vyrobená příze, která se používá na další zpracování v tkalcovně nebo pletárně, nesmí vykazovat **vnější vady** (slabá místa, silná místa, nopky), které by snižovaly vizuální a estetickou úroveň následného produktu - textilie. Proto **téměř každá příze je** současně s přesoukáváním z potáčů na dutinky jiného typu, **čištěna pomocí kapacitních** (Zellweger Uster) nebo **optických** (Peyer) **zařízení**, která jsou a nainstalována na soukacích automatech (autokonerech). Podle volitelného nastavení je **soukání zastaveno jakmile se vada objeví, vadné místo vystřiženo a konce příze navázány.**

Uzel je menší defekt v tkanině neboť je možno jej vtáhnout do rubu tkaniny, které se provádí na vyšívárně, kdežto **silné místo příze je viditelná neodstranitelná vada.**

Pro definice vady nití existuje názvoslovná norma: **ČSN 80 0026**. Vady přízí a nití jsou popisovány až jako vady tkanin. Jsou to vady popsány na dalším snímku.

Délkové textilie - vady přízí a nití

Chlupatost – velké množství odstávajících vláken

Přípředek – cizí vlákna nebo nitě ovinuté kolem základní nitě

Zdvojená nit – úsek nitě se zvětšenou hmotností, vzniká přikroucením jedné nebo několika nití

Smyčkovitost – úseky nití zakroucené ve tvaru smyčky

Zašpinění – znečištěné nebo zaolejované místo

Promísení – nedokonalé promísení vláken ve více komponentní přízi

Neprobarvení – neprobarvená místa po barvení v cívkách

Neegalita – nehomogenní vybarvení příze

Zádrh – přehnutá a shrnutá jedna nit ve skané přízi

Zaplstění – navzájem zaklíněná vlákna (u V-přízí)

Stažený obal – obnažené jádro nitě (u jádrových šicích nití)

Odřené místo – narušená povrchová struktura nitě

Délkové textilie - efektní nitě (fancy yarns)

K výrobě efektních nití se používá nit nebo **nitě základní** a **nit zdobná**. Některé druhy je nutné ještě druhým skaním zpevnit pomocí tzv. **nitě křížové**, která je tenká a nenápadná a jejíž směr zákrutu je opačný.

Pro výrobu těchto nití se používají **efektní skací stroje** se 2 nebo 3 páry podávacích válečků a dalším doplňkovým ústrojím. Nejčastěji to jsou stroje prstencové s větším průměrem prstenců.

Efekt nití může být vytvořen již pouhým **střídáním směru a počtu skacích zákrutů** jak tomu je u krepových nití.

Dalších efektů se dosahuje na efektním skacím stroji:

- nepravidelným podáváním
- nestejnou délkovou hmotností vstupujících přízí
- druhem použitých přízí a materiálů
- zaskáním kousků přástů nebo pramenů

Délkové textilie - efektní nitě (fancy yarns)

Efekt

(dosaženo speciálními technologiemi)

Strukturovaný

- Krepová
- Žinylka
- Plamenová
- Knoflíková
- Nopková
- Froté
- Loop
- Střapcová
- Obeskávaná
- Spirálová
- Krytá

Barevný

- Melanž
- Vigoňová
- Žaspé
- Muliné
- Viguré
- Ombré
- Flámková
- Žíhaná
- Leonská

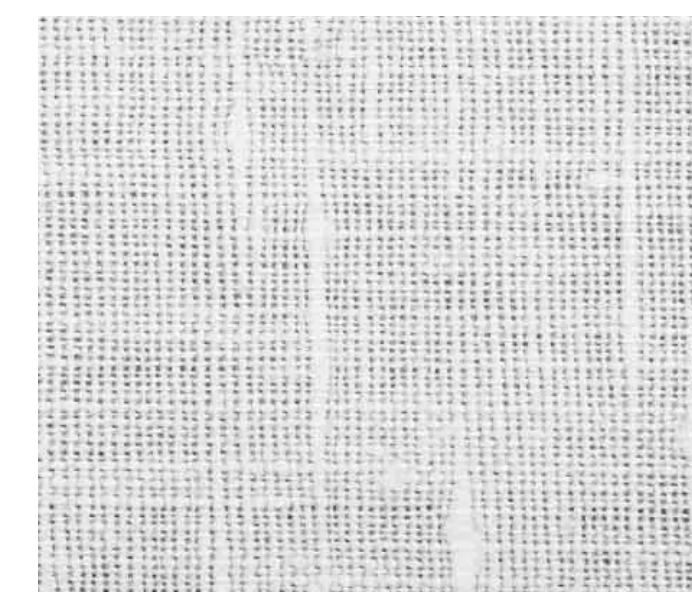
Délkové textilie - efektní nitě

Konstrukční efekt

Plamenová – na povrchu nití je ve stejných vzdálenostech vytvořen kratší nebo delší silnější úsek, příp. i barevně odlišný. Vyrábí se přidáním útržků přástu nebo rouna k základnímu materiálu nebo na efektním skacím stroji tím, že se přerušovaně ke dvěma nitím přiskává přást nebo příze určité délky.

Knoflíková (housnková) – na povrchu jsou v určitých vzdálenostech rozmístěny shluky závitů v podobě knoflíků různého tvaru, velikosti i barev. Efektního shluku nití se docílí přerušením dodávky nití, které knoflík netvoří. Tzv. knoflík je tedy vytvořen jednou z nití. Pro knoflíkové niti s prodlouženými shluky nití se používá název "**housnková nit**"

Nopková – povrch je výrazně nopkovitý. Efektu se dosáhne přidáním nopků (shluky chomáčků vláken) do směsi základních vláken a jejich zapředení do jednoduché příze při zakrucování. Používá se jak v pleteninách, tak i v tkaninách např. tvíd.

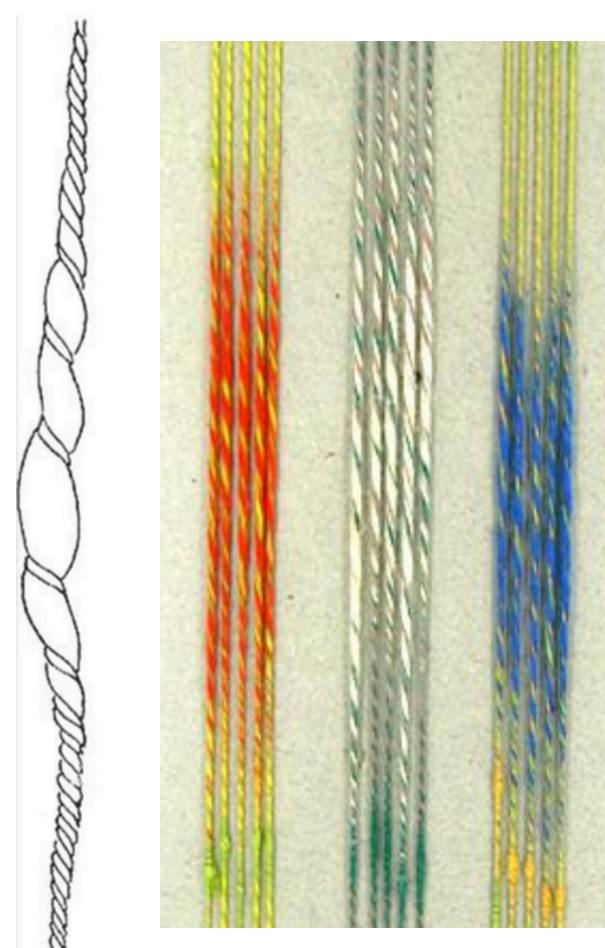

Délkové textilie - efektní nitě

Konstrukční efekt - silnější úseky v cca stejných interval. rozestupech (thick-and-thin yarns)

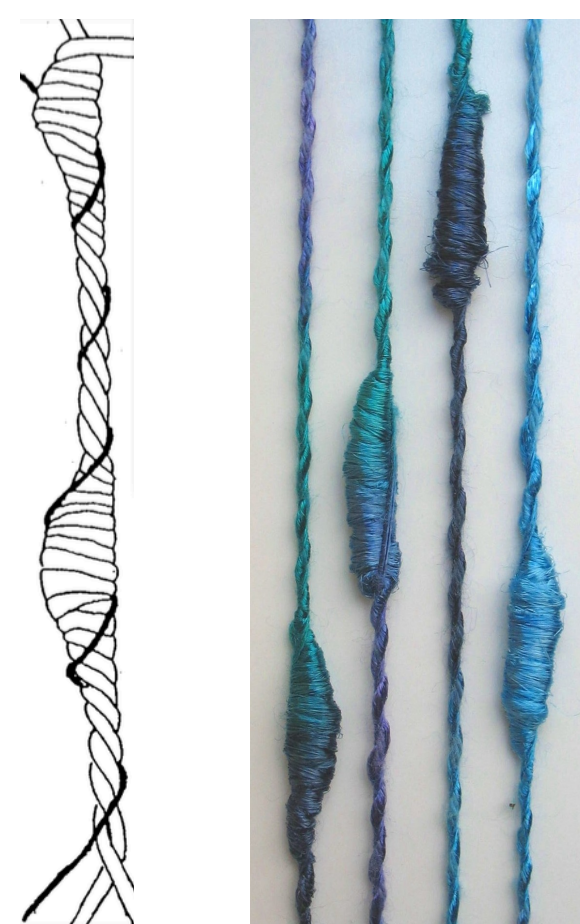
Plamenová

Silnější úseky jsou **přiskávané útržky prástu** nebo **rouna**, s podélně zesílenými místy v protáhlém tvaru

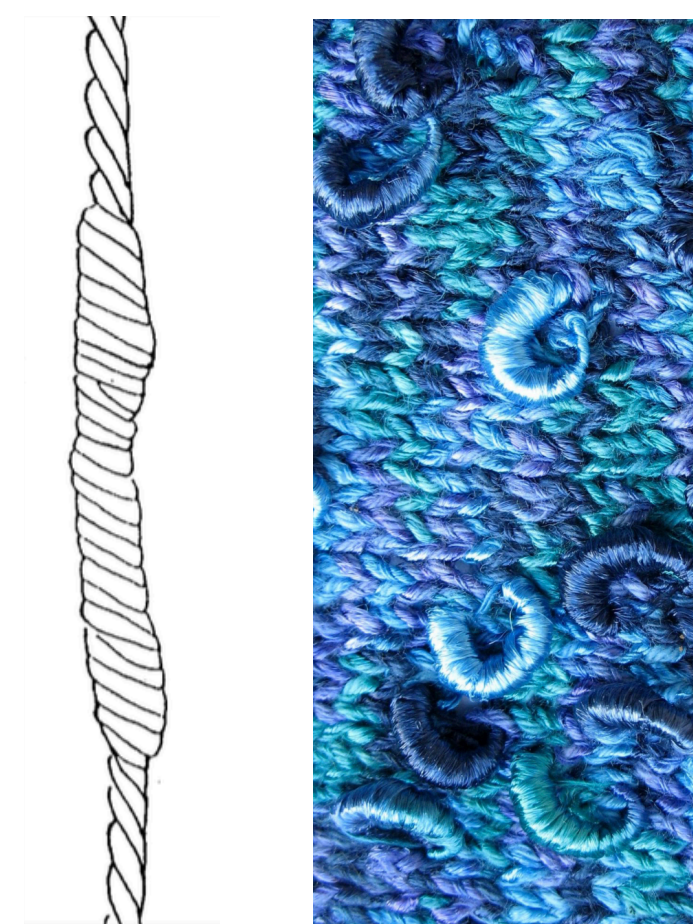
Knoflíková

V **pravidelných vzdálenostech** jsou **soudečkové shluky nití** (i barevných) v různých velikostech

Housenková

Silnější úseky jsou **prodloužené shluky závitů**, napodobují housenku, dvojmo i vícenásobně skaná nit s protaženými nopky

Nopková

Silnější úseky jsou **nopky**, ty se přidávají ke směsi základních vláken a zapřádají se do příze

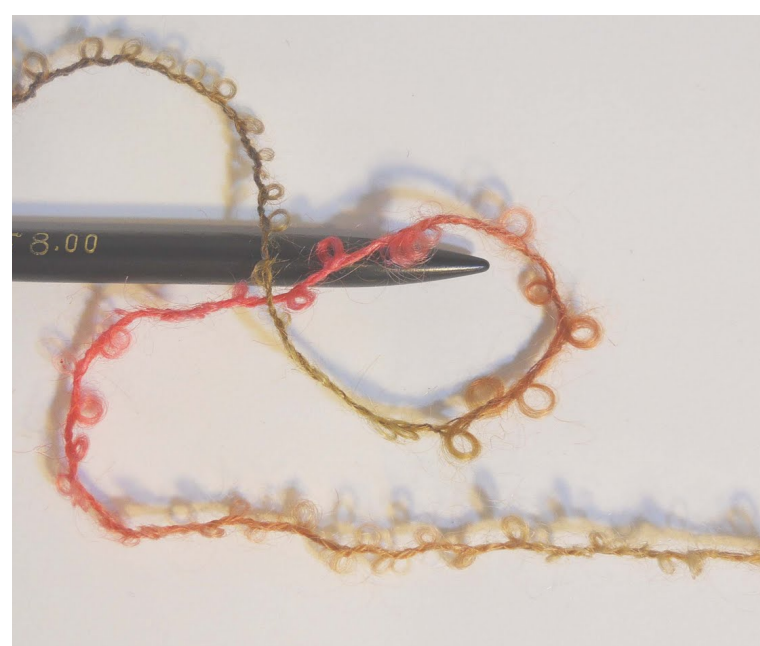
Délkové textilie - efektní nitě

Konstrukční efekt - smyčky ve víceméně pravidelných intervalech

Smyčkové ef. nitě – na povrchu jsou ve více či méně pravidelných intervalech rozmístěny smyčky. Smyčky se tvoří tím, že k základní niti je přiskávána rychleji dodávaná smyčková nit. Vytvořené smyčky mohou být upevněny dalším skaním křížkovací niti. **Podle hustoty, tvaru a velikosti smyček se smyčkové niti dělí na froté, loop a střapcové niti.**

Froté

je smyčková nit mající
v pravidelných intervalech
malé smyčky

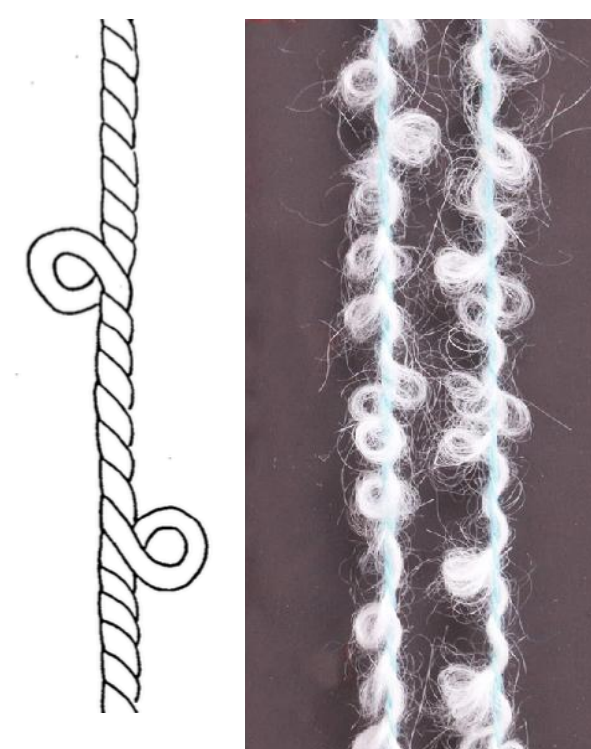
Buklé

nit skaná ze dvou přízí, kde
jedna je volnější, **nařasení**
kolem jádra příze

Loop

je smyčková nit mající
v pravidelných intervalech,
střední smyčky

Střapcová

střapce z ostře
točených nití, dlouhé
smyčky (až 2 cm)

Délkové textilie - efektní nitě

Konstrukční efekt

Obeskávaná – měkká nit s otevřeným povrchem, členěným na kosočtverce. Tento efekt vznikne obeskáním základní hrubé nitě nebo přástu dvěma jemnými nitěmi v protizákrutu. K výrobě tkanin je tato niť používána jen ojediněle, převážně se používá pro ruční pletení.

Spirálová – základní hrubější nit je ve srovnání s krytou volněji obeskána jednou nebo dvěma jemnějšími nitěmi, nit spirálově zřaseného povrchu. Směr skacího zákrutu je opačný než směr příadného zákrutu hrubší niti. Jako efektní nit spirálová může být považována i nit dvojmo skaná s velmi malým skacím zákrutem.

Krytá – základní příze je hustě obeskána krycí nití, takže jádro nitě je zcela zakryto, povrch má vzhled **husté, často lesklé spirály**. Na krycí materiál se často používá lesklá viskóza nebo pokovované vlákno (leonská – speciální efekt. nit). Tato efektní nit se používá např. na zboží z textilní galanterie (ozdobné prýmky).

Krepová – nit s vysokým zákrutem, takže její tvar není přímkový; je **velmi pružná, se zrnitým povrchem**. Efektu se dosáhne použitím vysokého počtu zákrutů (příadních nebo skacích) nebo při skaní se souhlasným směrem zákrutu jako zákrut příadní. Používá se v tkaninách např. krepžoržet.

Délkové textilie - efektní nitě

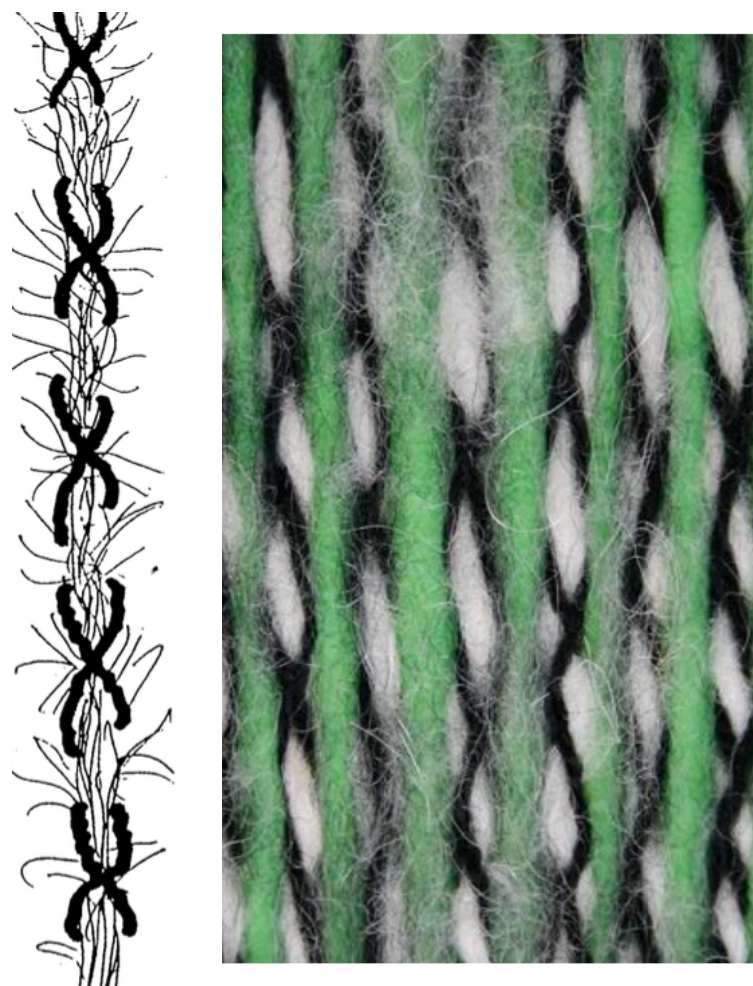
Konstrukční efekt

Skani různých jemností

Povrch má vzhled husté spirály

Obeskávaná

Členěná na **kosočtverce**, má otevřený povrch

Spirálová

Tenká základní nit + efektní **hrubá** nit

Krytá

Lesklý povrch - používá se viskóza (lesklý multifil), pokovené vlákno

Krepová

Je **pružná**, má zrnitý povrch

Délkové textilie - efektní nitě

Konstrukční efekt

Žinylka – nit s hustým vlasem kolmým k ose niti, mezi dvě základní nitě jsou zaskány úseky přástů či přízí. Může být vyrobena různými technologiemi jako jsou: skaní (nejběžnější způsob), tkaní a pletení.

Skaná se vyrábí na speciálním žinylkovacím stroji. Mezi dvě nosné nitě se vkládají krátce nařezaná vlákna, která se zákrutem stabilizují. Velmi záleží na druhu použitého materiálu, aby při vlastním používání výrobku ze žinylky krátká vlákna nevypadávala.

Pletená – lze vyrábět pletařskou technologií na osnovních pletařských strojích, kde základní nit plete řetízky a vlasová nit provazuje střídavě mezi jednotlivými řetízky. Po upletení se vlasová nit rozřeže. Vlas se může lišit svojí hustotou i délkou.

Tkaná – původní žinylka je v podstatě proužek tkaniny s vlasovým povrchem vytvořeným rozřezanými útky. Tato žinylka se vytváří složitějším způsobem než je předení. Před-dílo – tkanina se tká v plátňové vazbě nebo perlinkové a po zatkání se útky rozřežou na pásy, nosným elementem nitě je pak 4-6 osnovních nití.

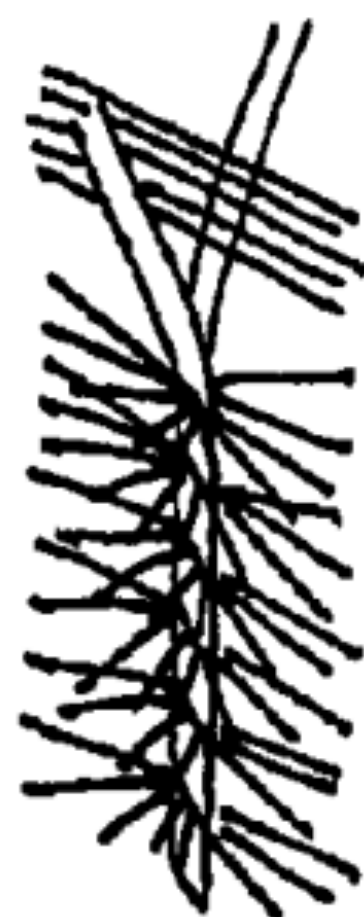
Délkové textilie - efektní nitě

Konstrukční efekt - hustý vlas na povrchu je kolmý k ose niti - ŽINYLKA

Pletená

Skaná

Tkaná

Lepená

Délkové textilie - efektní nitě

Barevný efekt

Melanž (melé) - vyrábí se ze směsi barevných vláken, nejméně ze dvou odstínů – nit má v konečném výsledku **vícebarevný vzhled**.

Vigoňová – příze vyrobena z druhotných surovin různých kvalit, **připomínající** svým vzhledem **melanžovou efektní nit**, avšak jde o přízi podřadnou, používanou často jako výplněk.

Žaspé – nit předená ze dvou různobarevných přástů při dopřádání, **na povrchu se ve volné šroubovici prolínají dva barevné odstíny**.

Muliné (marl) – skaná nit z nejméně dvou jednoduchých **nití stejné jemnosti, barevně odlišných**, **na povrchu nitě se v pravidelné spirále prolínají nejméně dva barevné odstíny**.

Délkové textilie - efektní nitě

Barevný efekt

směs barevných vláken

Melanž

Nejméně **2 odstíny**,
pestrý vzhled

Vigoňová

Druhotná surovina,
používá se jako výplněk.

spřádání
různobarevných přástů

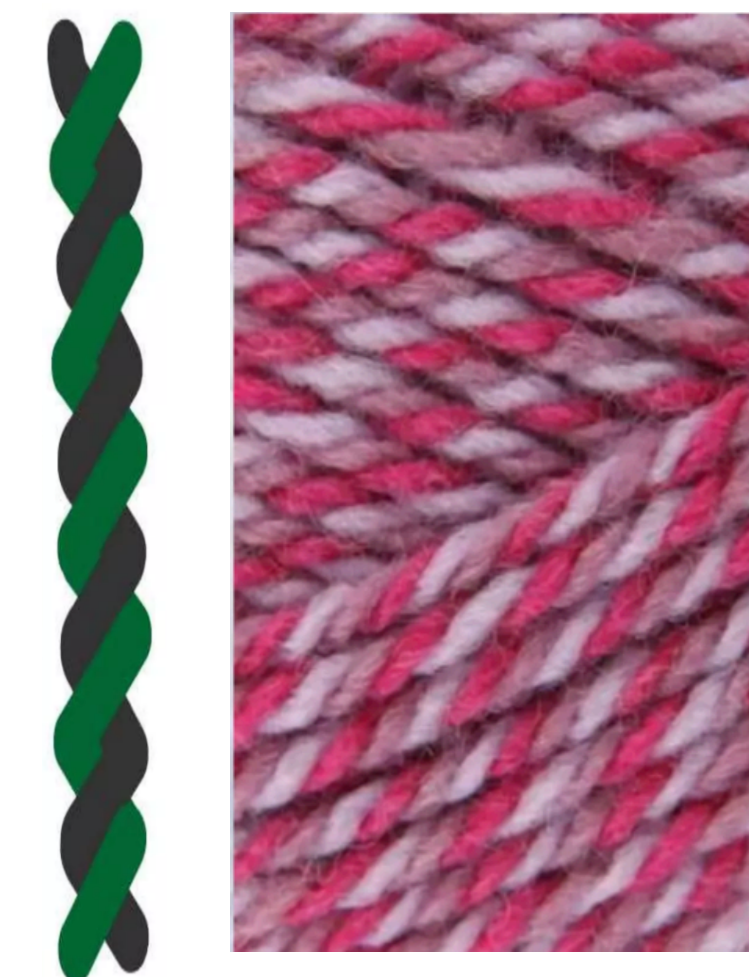
Žaspé

Efektu je dosaženo při
dopřádání. Ve šroubovici se
prolínají 2 odstíny

skaní nití různých
barevných odstínů
**(nitě stejné
jemnosti!)**

Muliné (marl)

Délkové textilie - efektní nitě

Barevný efekt

Viguré – efektu se dosáhne **spřádáním potištěných česanců, vícebarevná efektní nit (barevně pestrého, avšak klidného vzhledu)**. Na rozdíl od melé může mít každé vlákno několik barev.

Ombré – s **pozvolným přechodem barev** způsobených **ponořením potáčů do barevné lázně**, na niti se střídavě opakují dva nebo více barevných odstínů. Efektu je dosaženo obarvením části přaden na různé **barevné odstíny, které se často duhově prolínají - stínují**.

Flámková – nit s **podélnými barevnými místy v protáhlém tvar**, žádaného efektu se může dosáhnout **potištěním přaden několika barevnými odstíny**, popřípadě při skaní přiskáním kousků přástu nebo kousků příze kontrastní barvy.

Ponožková – typ flámkové niti, **samo-vzorující nit s různobarevnými úseky** určité předem vypočítané délky, která se používá na pletení ponožek.

Žíhaná – v **pravidelných délkách se střídavě opakují dva barevné odstíny**. Efektu se dosáhne **skaním dvou různobarevných nití, které jsou dodávány se střídavě měněnou rychlostí**. Rychleji dodávaná nit obtáčí a zakrývá nit druhou.

Délkové textilie - efektní nitě (fancy yarns)

Obarvení

Česanců

Části přaden

Úseků nití s různými
barevnými odstíny

Pravidelné opakování
dvou odstínů, střídavé
dodávání nití

Viguré

1 vlákno může mít několik
barev, pro vlnářské tkaniny

Omré

Flámková

Žíhaná

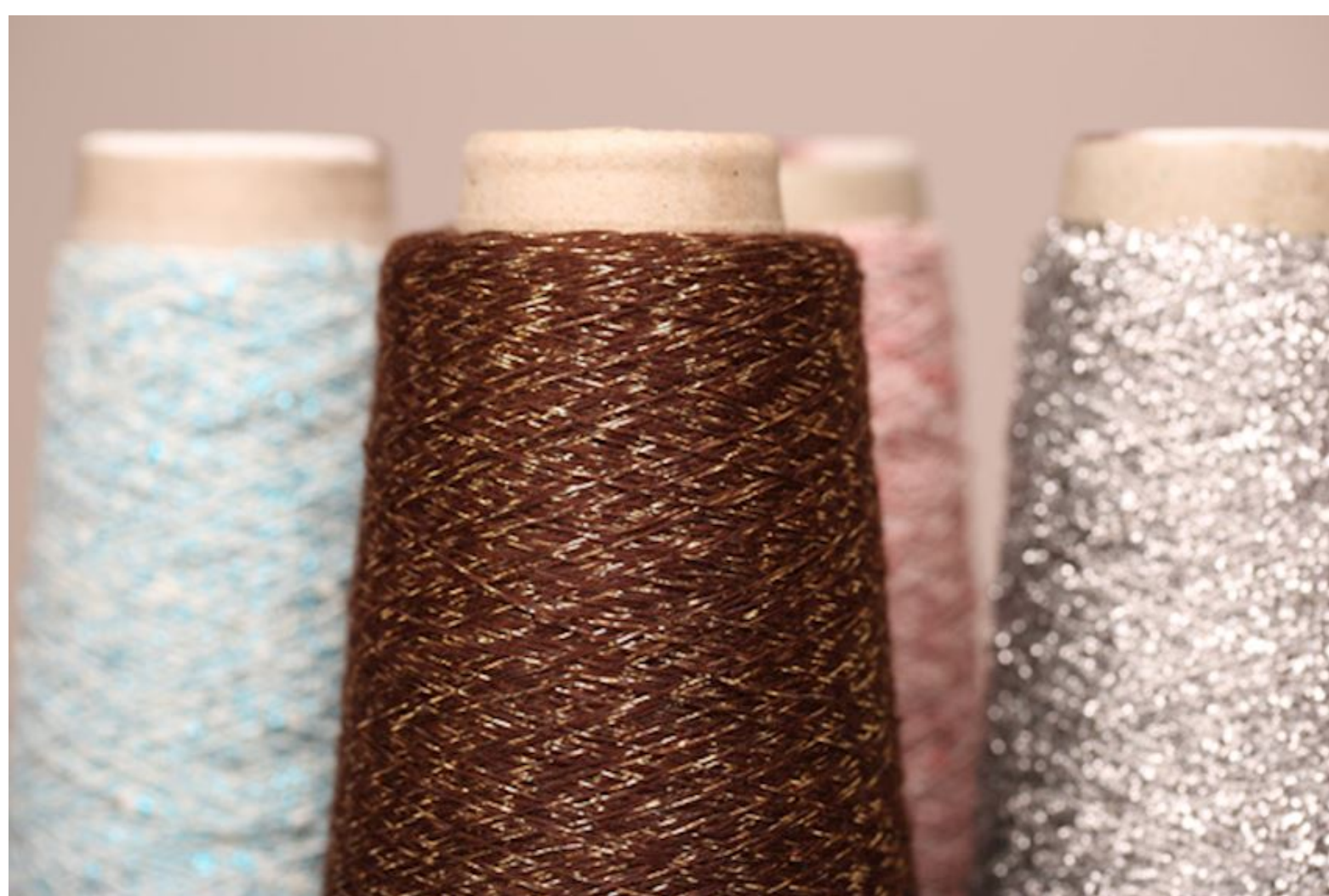

Délkové textilie - efektní nitě

Leonská nit' - dříve nazývaná jako dracoun je textilní, nejčastěji vigoňová příze obtáčená drátkem z ozdobných kovů kruhového nebo plochého průřezu. Leonská nit se používá při zdobení oděvů a jiných předmětů.

Žádoucího efektu lze dosáhnout nejen technologií přípravy, barvením nebo tiskem, ale i příměsí speciálních efektních vláken jako jsou např. **fibrilovaná vlákna, pokovené pásy** (tzv. aluxované pásy známé původním obchodním názvem Lurex), **vysoce lesklá vlákna nebo kovová vlákna**

Délkové textilie - efektní nitě

Speciální

Stužková – je to efektní příze zhotovená ve tvaru pásku nebo stužky ze zátažné pleteniny. Pletenina se vyrábí na miniaturních okrouhlých strojích se 6 až 20 jehlami na věnci pracovního válečku. Plete se většinou ze směsí různých materiálů často barvených nebo pokovovaných.

Volánková – je to efektní příze zhotovená ve tvaru pásku z osnovní pleteniny. Používá se pro pletení šál, volánů, kanýrů. Lze použít i jako ozdobný prýmek.

DĚKUJI ZA POZORNOST